

Svatovítská rotunda.

Josef Cibulka.

Dokončení přístavby, kterou byla v poslední době ke Karlovu vzhlednému kůru svatovítskému přičleněna podélná loď stejných tvarů, připomenulo o tisícím výročí mučednické smrti sv. Václava, že přes tisíc let již budoval národ toto své největší a nejvzácnější umělecké dílo, založené svatým vévodou, chrám sv. Víta na hradě Pražském. Různé věky, podle svých názorů a měnicích se uměleckých směrnic, nahradily Václavovu rotundu románskou basilikou a tuto zase gotickou katedrálou, nehledíme-li k baroknímu počínání, vystřídanému romantickým úsilím o dokončení. Původní dílo zůstalo však přes osm set let neznámo. Ale šťastnou náhodou byly krátce před dovršením dostavby nalezeny a zjištěny nepatrné zbytky prvotní svatyně, které nutily zkoumati, jaký asi kostel zbožný kníže na svém hradě zbudoval jakožto začátek tisíciletého vývoje české architektury. Výsledky badání, o které jsem se pokusil, uložil jsem na jiném místě.¹⁾ Zde budiž stručně naznačen jejich hlavní obsah.

I. Především bylo vyšetřiti, jaké kostely byly na počátku v Čechách stavěny. Poněvadž nemáme dostatečných zpráv a žádných památek, bylo obecně zkoumati, jak stavěli kostely misionáři ze západních krajů, přicházející do střední Evropy, neboť od tohoto způsobu se jistě hrubě nelišily kostely postavené prvními misionáři u nás. Zjevilo se, že veliké misie francké, iroskotské a anglosaské šířily v Evropě dřevěné kostely, schopnostem nevzdělaných dotud národů přiměřené a potřebě misí proto vyhovující, poněvadž bylo tak možno co nejdříve postavit kostelní budovu, nutnou pro křesťanskou bohoslužbu, která se na rozdíl od pohanského kultu na volném prostředí nekonala. Velmi řídké zděné kostely ve střední Evropě nalézáme na začátku středověku jen na území bývalé římské říše, kde zůstaly památky dřívější doby a zachovala se schopnost zdítí, anebo zcela ojediněle tam, kam je přinesla činnost významných klášterů. Než i v tomto případě předcházely kostely dřevěné, neboť nebylo možno s bohoslužbou

¹⁾ Viz obšírné pojednání: »Václavova rotunda sv. Víta« ve Svato-václavském sborníku str. 218 až 685. Rozšířený zvláštní otisk vyšel právě pod tímž názvem a je na skladě v knihkupectví »U zlatého klasu« v Praze II., Karlovo nám. č. 5. Článek zde uveřejněný je pouze stručným obsahem, vyšel v »Umění«, sv. VI., 1933, str. 464 n. Za laskavé zapůjčení štočků vzdává autor i redakce srdečné díky p. nakladateli Janu Štencovi.

čekati měsíce a léta, až by byl kostel z kamene zbudován. Nevíme, byly-li v Čechách postaveny kostely už při prvním německém misijním pokusu r. 845; stalo-li se tak, byly to zajisté kostely dřevěné.

II. Pokročilejší než v Čechách byly poměry u podunajských Slovanů, poněvadž se tito usídlili na místech, kde tehdy ještě stály zachované římské stavby, a poněvadž církevně od roku 796 podléhali Salcburku, odkud se k nim mohla stavba zděných kostelů šířit. V letech 869—870 svěřil však papež Hadrian II. jejich území velkomoravskému arcibiskupu Metodovi. V Salcburku bylo želeno ztráty tak veliké oblasti. Anonymní autor napsal tehdy zaujatý spis »De conversione Bagoariorum et Carantanorum«, v němž vypočítává, jistě přehnaně, zásluhy salcburských arcibiskupů o toto území, a hlavně připomíná, kolik kostelů tu posvětili. Mimo jiné uvádí, že poslali na Privinuv hrad zedníky a jiné řemeslníky ke stavbě kostela sv. Hadriana, který jinak ničím nevynikal, leč že snad v něm, ovšem podle udání anonymova, byl pochován jmenovaný světec. Na papežském stolci seděl však Hadrian II. Tendenční spis chtěl ho patrně získati svému záměru, aby území podunajských Slovanů bylo vráceno pod pravomoc arcibiskupů salcburských, mimo jiné také vymyšleným vypravováním o mimořádném kostele sv. Hadriana, postaveném salcburskými arcibiskupy. Proto není možno na základě anonymova udání bezpečně usuzovati, že v Privinově a Kocelově říši byly už budovány zděné kostely, ač to není vyloučeno vzhledem k zachovaným tam římským památkám a vztahům k Salcburku. V Čechách však, kde takových předpokladů nebylo, jest první kostely míti za dřevěné.

III. Pokřtěním Bořivojovým zasáhla asi ještě před r. 880 moravsko-slovanská misie Metodějova do Čech a tak byl na tehdejším hlavním hradě knížecím Levém Hradci postaven kostel sv. Klimenta. Poněvadž Metod přišel z Byzance, kde misie stavěly zděné kostely, a poněvadž na Levém Hradci dlouho stála rotunda sv. Klimenta, zdálo by se, že první v Čechách známý kostel byl již zděný. Než Metodějova misie převzala na Moravě četná zařízení, která se tam ujala už za předcházejících misí německých, jako na příklad západní liturgii, kterou přeložila na jazyk slovanský. Poněvadž na Moravě není zbytků zděných kos-

telů cyrilometodějských, jest se domnívati, že misie Metodějova převzala tu také německý způsob dřevěných kostelů misijních. Podle toho byl i první kostel v Čechách narychlo zbudován ze dřeva, jak to žádala potřeba první stanice misijní, aby co nejdříve duchovenstvo i lid měli příležitost křesťanské bohoslužby. Teprve později, snad ještě v X. století, byl asi původní dřevěný kostel nahrazen zděnou rotundou, jejíž zbytky potom do XVII. století na Levém Hradci stály.

Na vzrůstajícím novém hradě Pražském byl nejspíše ještě za Bořivoje, rozhodně však před r. 895, založen kostel P. Marie. Kostel ten byl slovanského obřadu, jak hned vysvitne, a ležel asi u východní brány hradní na jižní straně dnešního kostela sv. Jiří, kde zvláštním způsobem připojená podvěžní kaple P. Marie jest asi náhradou, postavenou v druhé čtvrtině XII. století, za původní kostel, který buď r. 1142 shořel anebo při rozšiřování svatojirského kostela byl tehdy někdy zbourán. Po původním kostele P. Marie není stopy, patrně proto, že byl dřevěný.

IV. Aspoň od r. 895 patřily Čechy pod církevní svrchovanost řezenskou a tak tu začala působiti misie latinsko-německá. Usídlila se na vedlejším hradě Budči a postavila tam kostel sv. Petra. Podle souhlasných zpráv historických byl sv. Václav za latinským vzděláním vyslán na Budeč. Z toho vysvítá, že latinské duchovenstvo bylo na Budči a nikoliv u kostela P. Marie na Pražském hradě, kde bychom jinak u prvního kostela na hlavním hradě hledali jeho nejvýznamnější představitele, kteří by především byli povoláni učiti knížecího syna latině. Nedálo-li se tak, bylo to zřejmě proto, že kostel P. Marie byl kostelem slovanským. První kostel německo-latinské misie nebyl na Pražském hradě postaven proto, poněvadž tam už stál křesťanský kostel, spravovaný slovanským duchovenstvem. Rotunda sv. Petra, dodnes na Budči stojící, jeví se podle polohy jako pozdější stavba na místě prvotního kostela, který tu nově přišlá misie, vzhledem k okolnostem svrchu vyloženým, zbudovati mohla jen ze dřeva.

Druhým kostelem latinského obřadu v Čechách, pokud víme, byl druhý kostel na Pražském hradě, zasvěcený sv. Jiří. Některé náznaky nasvědčují tomu, že mohl býti už zděný. Tak je řeč o biskupském svěcení kostela, které se udílelo převážně zděným kostelům, anebo je dána možnost delšího trvání stavby a j. v.

Než náznaky nejsou tak určité, aby bylo nutno pouze tento závěr z nich činit. Tolik aspoň vysvítá z vypravování Křišťanova, majícího i po stránce věcné ráz veliké starobylosti, že r. 925 byla z Tetína do zvláštního, řezenským spolubiskupem v kostele svatojirském připraveného hrobu přenesena sv. Lidmila a jím tam uložena. V X. století, dokud nebyla kanonisace vyhrazena papeži,

Hilbertovy vykopávky ve svatovítské katedrále. Zbytky severní apsidy Václavovy rotundy svatovítské (uprostřed obrazu v zemi). Za tím zbytky románské basiliky Spytihněvovy-Vratislavovy.

bylo takové přenesení nově uctívaného světce součástí jeho kanonisace. Nový světec, který předtím odpočíval v obyčejném hrobě, ať už v kostele nebo na hřbitově, býval z tohoto obyčejného hrobu křesťanského přenesen do zvláštního hrobu světci vyhrazeného, spojeného s oltářem a ležícího zpravidla v kostelní apsidě. Není vyloučeno, že při kanonizačním přenesení sv. Lidmily byla ke kostelu sv. Jiří připojena zvláštní apsida anebo kaple, jejíž

pozdější románskou náhradou jsou, aspoň částečně, základy dnešní kaple sv. Lidmily při téměř kostele.

Třetí známý kostel latinské misie, zasvěcený sv. Michalu, dala Drahomíra zbudovati na Tetíně nad hrobem Lidmiliným, patrně proto, aby mrtvá kněžna neodpočívala venku, nýbrž v kostele, jak se kněžně slušelo (ovšem že v prostém hrobě křesťanském, poněvadž Lidmila dosud světcí nebyla). Poněvadž tehdejší hrady byly ze dřeva, lze předpokládati zase jen dřevěný kostel na Tetíně.

Poněkud jinak se má věc ve Staré Boleslavi, kde, aspoň podle zprávy Kosmovy, Boleslav postavil zděné opevnění. Byl kostel sv. Kosmy a Damiána podobně zděný? Legendy, vypravující, jak krví zavražděného sv. Václava bylo zbroceno bednění stěn chrámových, dostatečně naznačují, že i tu šlo o dřevěný kostel.

Na základě tohoto zkoumání jeví se, že první kostely v Čechách byly postaveny na knížecích hradech podle všeho ze dřeva. Tvaru jejich neznáme, ale nejspíše je pomýšleti na podélné založení, které bylo nejběžnější dispozicí kostelní.

V. Smrt zbožného knížete Václava vzbudila takovou pozornost v literárním světě, jaká snad žádnému druhému světcí na začátku středověku nebyla věnována. Během prvního století po jeho smrti bylo o něm jazykem staroslovanským a latinským v Čechách, Německu a Itálii napsáno sedm různých legend, počet to přímo zářející ve skrovné tehdy produkci literární. Zbaveny legendárních příměšků jsou tyto životopisy historickými prameny. Jestliže legendy X. století svým hrdinům zpravidla dávají stavěti kostel, není to ve svatováclavských legendách výmyslem, neboť věc jest také potvrzena Kosmou a nálezy. Proto možno v celku převzít zprávu o kostele sv. Víta, který sv. Václav postavil na hradě Pražském.

Severoruská minejní redakce staroslovanské legendy uvádí patronem kostela nikoliv sv. Víta, nýbrž sv. Jimrama. Třebaže jde o pozdní a vsuvkou porušený text, přece jen není vyloučeno, že zpráva obsahuje kus pravdy. Praha náležela tehdy k řezenské diecési, jejímž patronem byl sv. Jimram. Na začátku vlády Václavovy byly Čechy pod vlivem bavorským, jehož tehdejší panovník

byl zvláštním ctitelem sv. Jimrama, v jehož den byl později svatovířský kostel také posvěcen. Pravdy není možno se již dopátrati, ale přece jen nelze vyloučiti možnost, že původně měl nový kostel býti zasvěcen sv. Jimramu.

V pozdějších letech Václavovy vlády ujal se v Čechách místo bavorského vliv saský a sv. Václav byl přátelstvím vázán k Jindřichu I., za jehož vlády Sasko se dočkalo na úkor Franků neobyčejného rozmachu, což bylo ve světě přičítáno sv. Vítu, který byl tehdy z Francie přenesen do Saska, kde se stal věhlasným patronem. Patrně vlivem těchto událostí zasvěcen byl nový pražský kostel mocnému sv. Vítu. Zasvěcení to neváže se k darování světcova ramene, neboť tato legenda vznikla teprve ve XIV. století.

Z nejstarších legend víme dále, že si sv. Václav k stavbě vyžádal povolení řezenského biskupa Tutona, snad proto, že biskup měl kostel slavnostně světití, což by naznačovalo kamennou stavbu. Jiné legendy skutečně potvrzují, že byl kostel zděn z kamene, po případě stavěn z otesaných kvádrů, na rozdíl od dřívějších českých kostelů, které bylo možno předpokládati jen ze dřeva. Kosmas poučuje, že kostel byl rotundou, postavenou na způsob římského kostela, t. j. z kamene. Dále praví, že sv. Václav zanechal kostel dostavěný, ale neposvěcený. Je tedy souditi, že na podzim r. 929 byl kostel v podstatě hotov. Začátek stavby je nejspíše klásti hned po přenesení sv. Lidmily, které se stalo na podzim roku 925, neboť jinak by byla světice přenesena už do svatoviřského kostela. Kombinací různých zpráv možno se dohadovati, že řezenský spolubiskup Michal ještě za života biskupa Tutona dne 22. září 930 posvětil svatovířský kostel. Krátká doba mohla stačiti hrubé stavbě, jak bude níže vzhledem k mimořádným poměrům ukázáno; není však vyloučeno, že se přece jen započalo o něco málo dříve, právě tak, jako mohly býti vedlejší práce dokončovány i po svěcení, takže přece jen vyplyne stavební doba o něco delší.

Kníže Václav, odpočívající dotud buď na hřbitově anebo spíše v boleslavském kostele, avšak v prostém hrobě věřícího křesťana, počal býti záhy uznáván za světce. Proto byla podle francického způsobu v projev úcty nad jeho hrobem asi postaveha stříška, jakýsi tabernákl nebo ciborium, což bylo spisovateli staroslovanské legendy, západních způsobů neznalému, podnětem zprá-

vy, že chrám vzešel nad hrobem Václavovým. Než tím nebyl dovršen kanonisační proces; místem, důstojným nově uznaného světce, byl hrob v apsidě kostelní ve spojení s oltářem. Proto byl sv. Václav dne 4. dubna 932 z obyčejného hrobu v Boleslavi pře-

Hilbertovy vykopávky ve svatováclavské kapli svatovítské katedrály. Obvodová zeď Václavovy rotundy svatovítské a západní stěna její jižní apsidy s dvěma lisénami a základovým odstupněním.

nesen do světeckého hrobu v nejpřednější kostele v Čechách, t. j. do svatovítské rotundy, kterou sám vystavěl, a tím kanonizován. Podle soudobých poměrů můžeme se dohadovati, že tu byl pochován v zemi v nějaké apsidě, podle druhé staroslovanské

legendy na jižní straně při vstupu k oltáři, podle jiných legend po pravé straně oltáře 12 apoštolů.

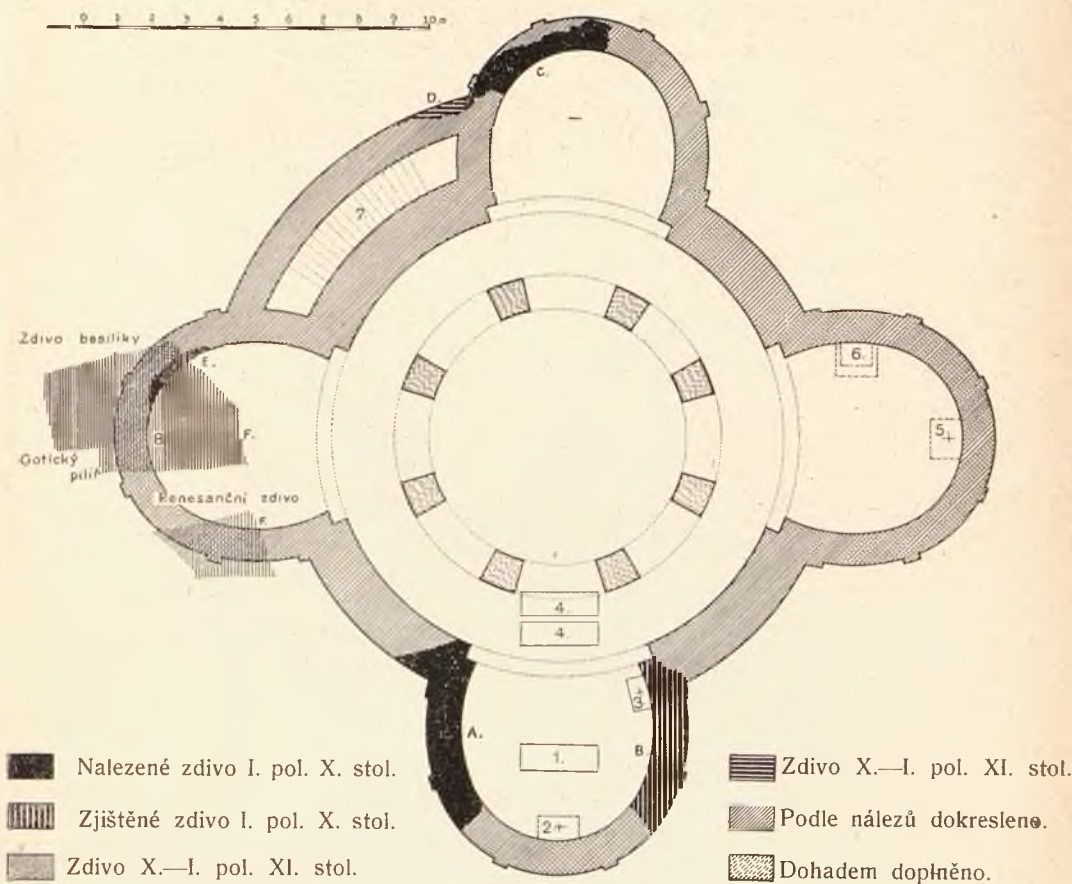
Na základě písemných zpráv jeví se tudíž svatovítský kostel jako rotunda, z kvádrů zděná, která měla jistě na východní straně liturgicky nutnou apsidu, od níž na pravo ležel oltář 12 apoštolů a po jeho pravé straně, na jižní straně rotundy, hrob sv. Václava, a to v apsidě, jak se můžeme podle tehdejších poměrů dohadovati. Vedle hrobu stál příslušný oltář.

VI. To, co bylo poznáno rozbořem písemných pramenů, potvrdily vykopávky, započaté r. 1911. Pod oltářem sv. Václava ve Svatováclavské kapli byl tehdy v zemi nalezen původní hrob sv. Václava (č. 1), ležící v podkovitě založené apsidě, z níž byla na západní straně zjištěna zeď 90—94 cm silná a v základech dvakrát o 35 cm rozšířená (A). Odpovídající základy bylo možno zjistiti i na východní straně apsidy (B), kdežto na jižní straně byly zničeny pozdějšími přestavbami. Apsida připínala se k malému zbytku vykroužené zdi 1'44 m silné (A), která tvořila zjevně část rotundy, jejíž průměr, soudě podle zakřivení, činil 12'98 m. Vstup apsidový, 4'62 m široký, byl jednou odstupněn, apsida byla 5'25 m m hluboká a 5'53 m široká. Na severní její stěně byly nalezeny dvě lisény 32 cm široké a 5 cm hluboké, první přiléhající k rotundovému plášti při výstupu apsidy, druhá 2'30 m vzdálená. Za vstupem při levé straně nalezeny byly zbytky oltáře (č. 3).

Nález jižní apsidy vzbudil dohady, že podobná apsida byla nejen na východní straně, kde byla liturgicky nutná, nýbrž i na severní straně. Roku 1928 zjistil tu skutečně K. Hilbert zbytek vykrouženého základního zdiva severní apsidy (C), k němuž se západním směrem připíná zbytek zdi (D), souběžné s předpokládanou obvodovou zdí rotundy a podle všeho jen o něco málo později přistavěné.

Na základě formálně příbuzných staveb centrálně křížových předpokládal jsem čtvrtou apsidu i na straně západní a sbíral materiál, jímž bych dohad doložil, když tu na jaře roku 1931 architekt Hilbert, vynášeje k mé práci nálezy, mohl podle zápisu a zakreslení plně zhodnotiti nález malého, 1'30 m širokého zbytku základů západní apsidy, učiněný již r. 1913 (E).

Václavova rotunda sv. Víta zjevila se jako mohutná stavba se čtyřmi apsidami, křížově přiléhajícími, rozměrem i umělým za-

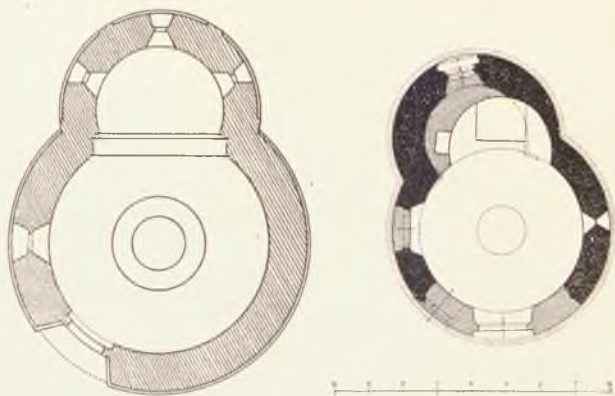
Rotunda sv. Víta. Souhrn nálezů a rekonstrukce půdorysu.

A. Zbytek základového zdiva jižní apsidy a obvodové zdi středního prostoru, objevený r. 1911. B. Zbytky základů a základové malty jižní apsidy, objevené r. 1911. C. Zbytky základů severní apsidy, objevený r. 1928. D. Zbytek zdi souběžné s obvodovou zdí rotundy, objevený r. 1928. E. Zbytek základového zdiva západní apsidy podle nálezů z r. 1913, zjištěný r. 1931. F. Zbytky souvislého základového zdiva západní budovy čili portíku, obsahujícího kostelík sv. Vojtěcha.

1. Hrob sv. Václava. 2. Předpokládaný náhrobní oltář sv. Václava. 3. Zbytky oltáře, snad 12 apoštolů. 4. Neznámé dva hroby ve svatováclavské rotundě. 5. Hlavní oltář, doložený zprávami. 6. Biskupský trůn, doložený zprávami. 7. Předpokládané schodiště. 8. Ostatkový hrůbek, nalezený v plně vyzděném základovém zdivu.

ložením daleko přesahující všechny rotundy v Čechách i později postavené. Měrou při stavbě užitou byla poněkud zmenšená římská stopa v rozměru 0'288 m, jaká byla i při jiné stavbě karolinské použita.

Při zprávě o zboření svatovítského kostela r. 1060 praví Kosmas, že současně byl zbourán jiný přiléhající kostelík, který ležel takřka v portiku kostela svatovítského, a v němž na úzkém místě byl hrob sv. Vojtěcha. Kosmas jistě nemluví o západní ap-

Rotundy sv. Kříže a sv. Longína v Praze, připojené ve stejném měřítku k posouzení velikosti svatovítské rotundy.

sidě svatovítské rotundy, neboť mluví o jiném kostelíku, kdežto na př. jižní apsidu považuje tu za součást svatovítského kostela, neboť praví, že sv. Václav, který byl pochován v apsidě, ležel ve svatovítském kostele. Je tedy portikus s kostelíkem sv. Vojtěcha považovati za zvláštní přístavbu, při čemž slovo »porticus« naznačuje, že jde nejspíše o přístavbu na západní straně svatovítské rotundy, kde byl vstup. Zde nalezl r. 1913 arch. K. Hilbert základové zdivo souvisle vyzdžené (F), následnými stavbami značně porušené, které bylo pozdější, než nalezený zbytek západní apsidy, avšak ještě z doby před románskou basilikou a tudíž svatovítské rotundy jen málo mladší. Plnilo západní část této apsidy, sahajíc všemi směry za její domyšlený obvod, pouze na východní straně nedovolily pozdější přestavby zjistiti, zda skutečně sahalo až k rotundě, jak možno se nejspíše domnívati. Podle rozsahu zdiva byla tato přístavba prostornější, než pů-

vodní apside, podle důkladného a souvislého vyzdění plné šířky základů šlo o vyšší stavbu, snad patrovou, podle nalezeného hrůbku (8) šlo o stavbu kostelní. Nelze tudíž vážně pochybovat o tom, že nalezené základové zdivo jest zbytkem portiku, obsahujícího kostelík sv. Vojtěcha.

Nález nepoučuje o obvodu portiku a proto není rekonstrukce možná. Povšechnou představu této západní přístavby nabudeme studiem oněch západních budov, německy zvaných *Westwerke*, které právě v karolinské době byly s oblibou k významným kostelům přistavovány a které někdy byly také zvány portiky. Byly zprvu větší a složitější, později zhusta menší a jednodušší budovy, jichž přízemí bylo vstupní síní kostelní, obsahujíc někdy oltář, kdežto patro bylo panskou oratoří, do kostela otevřenou, v níž také stával oltář. Podle oltářů byly takové portiky zvány též kostely toho neb onoho svatého. Tak jest si asi také představití portikus pražský s kostelíkem sv. Vojtěcha.

Vchod do původní rotundy svatovítské bylo, by samo o sobě klásti na jihozápadní stranu mezi apsidy, než nález základního zdiva portikového ukazuje, že i původní vstup byl nejspíše tam, kde byl portikus, jenž byl původnímu vchodu předložen, t. j. ze západu hlavní osou. V přízemí portiku můžeme si dohadově představovati za vstupní branou oltář, naznačený nalezeným hrůbkem, za ním mausoleum sv. Vojtěcha, ve směru osy položené, a za tím vstup do vlastní rotundy.

VII. Třebaže ze zdiva vlastní rotundy nalezeny byly jen tři nepatrné části a stopy části čtvrté, bylo přece jen možno odvážiti se rekonstrukce, neboť zbytky ty nalezly se na takových místech, že lze bezpečně souditi, že šlo o centrální stavbu, a to rotundu, spojenou s křížovou disposicí čtyř podkovovitých apsid, ležících ve směru hlavních os budovy. Aby byly poznány dané možnosti rekonstrukce, bylo dříve analyticky prozkoumati, jak byly utvářeny centrálně a křížově založené budovy v prvním tisíciletí po Kr., v němž pokračoval souvisle vývoj centrální stavby. Dálo se tak třemi způsoby:

1. Vnitřní prostor byl na základě principu podpěrového dělen v prostor hlavní a v obíhající prostor vedlejší;
2. vnitřní prostor byl rozšiřován výklenky;

3. centrální prostor byl zdůrazněním hlavních os převáděn v křížový.

Kombinací těchto způsobů vznikaly rozmanité další útvary, z nichž bylo zkoumati zvláště ty, které mohly přijít v úvahu při rekonstrukci, anebo které měly některý z prvků zjištěných při svatovítské rotundě, t. j. podkovovitě založené apsidy, odstupněné oblouky, anebo lisény. Při tom bylo mimo jiné zjištěno, že prosté útvary centrální, t. j. bezochozové a bezvýklenkové, jako

Václavova rotunda svatovítská. Rekonstrukce, osový řez.

jsou na př. české rotundy, byly sice v dávnověku vývojovým východiskem, avšak nebyly jimi ve středověku, kde jako kultové stavby před XI. stoletím nejsou bezpečně zjištěny. Zvláště pak nelze v Čechách žádnou z českých rotund bezpečně klásti před svatovítskou rotundu.

Jinak upoutaly pozornost dvě karolinské stavby: předně rotunda sv. Donáta v Zadru, ochozová s ochozovou tribunou a třemi apsidami, podkovovitě založenými, a zevně členěnými lisénami způsobem příbuzným apsidě svatovítské; dále pak kostel v Germigny-des-Prés, o půdorysu čtvercovém, vestavěným čtvercem piliřů rozděleném v devět polí, s přiloženými podkovovitými apsi-

dami ve směru hlavních os podobně, jako byly připojeny stejné apsidy k svatovítské rotundě.

Studium stavebních podrobností, shledaných u zbytků svatovítské rotundy, ukázalo, že byly v době karolinské v užívání na různých místech, nejvíce v Lombardsku.

VIII. Analytické studium různých centrálních staveb prvního tisíciletí ukázalo sice cenné analogie, avšak rekonstrukčnímu po-

Václavova rotunda svatovítská.
Rekonstrukce. Půdorys, osový řez
a vnějšek.

kusu bylo ještě předeslati studium vývojových směrnic centrální stavby. Tak se zjevilo, jak v době římské klenební architektura utvářela výklenkové nebo ochozové centrální stavby, až vrcholným vzepětím v San Vitale vytvořila oktagon s prolomenými výklenky do ochozu pročnávajícími, v němž prostupující se dvojího druhu prostorové přípojky byly podřaděny hlavnímu prostoru, tvoříce tak vnitřek, přes různé složky obdivuhodně jednotný a nevídané dotud nehmotné působivosti.

V byzantském umění neudržela se ona jednotná podřadnost, nýbrž vývoj šel k additivní a souřadné mnohosti prostorových

článků a shluků, takže jednotná stavba rotundová nebyla aktuálním programem byzantské architektury v době, kdy rotundy začaly býti v Čechách stavěny.

Karolinské umění západoevropské připíjalo se k vlastnímu umění římskému a přejímalo jeho vzory podle své schopnosti, t. j. napodobujíc je podle zákona abstrakce, selekce a redukce a zhmotňujíc je. Takového rázu byla falcká kaple v Cáchách v poměru ke kostelu San Vitale, svému vzoru. Příznačnou vlastností karolinských staveb centrálních bylo obklopovati hlavní prostor se všech stran buď věncem dotýkajících se výklenků, nebo souvislým ochozem. Podle toho bylo se zřením k dřívějším možným předlohám i vzhledem k soudobým analogiím rekonstruovati pražskou rotundu už a priori jako prostor nikoliv jednoduchý, nýbrž obstoupený buď okruhem výklenků, nebo ochozem. Věcné předpoklady daly však nálezy.

Z rozsáhlých, umělých a přesně situovaných základů vyplývá, že rotundu nemohli stavět domácí lidé, nýbrž cizí stavitelé a řemeslníci. Proto jest stavbu domyslit se zřením k zvyklostem karolinských architektů, kteří nepochybně stavbu prováděli. Výchozí diskem rekonstrukce jeví se nutně otázka, jaký byl strop rotundy, neboť o apsidách nemůže býti pochybnosti, že byly klenuty. Předpokládati dřevěný strop nad hlavním prostorem není dobře možné, jednak z důvodů technických vzhledem k velikému průměru rotundy, jednak z důvodů slohových, neboť karolinské stavby rotundové a polygonální, pokud známe jejich strop, byly vesměs zaklenuty, na rozdíl od podélných kostelů, které byly plochostropé. Proto dlužno předpokládati i v pražské rotundě klenbu v hlavním prostoru. Avšak obvodové zdi hlavního prostoru nemají, jak ukazuje nález, té síly, aby mohly nésti kupoli kryjící celý vnitřní prostor. Jest si tedy po způsobu staveb karolinských, u nichž hlavní prostor byl obklopován věncem dotýkajících se výklenků nebo ochozem, uspořádání vnitřního prostoru představit tak, že okruh pilířů a arkád, stojící na místech pozdějšími stavbami úplně porušených, nesl tambur a na něm kupoli. Kolem tohoto vnitřního a hlavního prostoru obíhal nižší ochoz, uzavřený obvodovou zdí, jejíž zbytek byl nalezen. Nad ochozem, spojeným s hlavním prostorem arkádami, byla pravděpodobně ještě tribuna, stejným způsobem do hlavního prostoru otevřená. Dohad tento nejlépe odpo-

vidá nálezu obvodové zdi příliš silné, než aby byla obvodem pouze přízemního ochozu, a způsobům karolinských centrálních kostelů ochozových, hlavně při knížecích sídlech, které vesměs měly tribuny. Tolik lze souditi na základě nálezů a analogií.

S představenou západní budovou souvisel asi nepatrný kousek zdi, souběžně s obvodovou zdí rotundovou, a přiléhající k severní apsidě. Není vyloučeno, že je to, jako v Zadru, zbytek scho-diště, vedoucího z kostela do patra západní budovy.

Svatovítská rotunda jeví se tudíž jako zvláštní typ karolinské architektury, ochozem připomínající rotundu sv. Donáta v Zadru, dispozicí podkovovitých apsid pak kostel v Germigny-des-Prés. Příbuzné dispozice raně-románských rotund čtyřapsidových a ochozových v Saint-Léonard, v Quimperlé a Villeneuve-d'Aveyron činí pravděpodobným, že už v době karolinské existoval někde jejich prototyp, který došel napodobení i v Čechách.

Rekonstruovanou rotundou svatovítskou je doplněna početná řada ochozových polygonů a rotund, které, počínajíc falcou kaplí v Cáchách, vyplňují celé IX. století, až zase od druhé poloviny X. století znovu vznikají i po dobu XI. století. Dosud nebylo spojovacího článku z první poloviny X. stol.: jím jest nyní rekonstruovaná svatovítská rotunda.

Jako importovaný typ umělé architektury karolinské přesahovala svatovítská rotunda naprosto schopnosti domácích lidí, ale zároveň, jako cosi velikolepého, lákala k napodobování. Dálo se tak podle zákona abstrakce, redukce a selekce, t. j. místo složitého tvaru byl stavěn tvar zjednodušený v menším měřítku. Rotunda sv. Felixe a Adaukta, která asi za českého ještě panství vznikla v X. století na hradě Krakově, napodobuje svatovítskou rotundu čtyřmi apsidami, křížově rozloženými, vypouštějíc ochoz, kdežto následné rotundy v Čechách vynechávají ochoz i apsidy až na liturgicky nutnou apsidu východní, rozměrem pak rovnají se přibližně pouze svatovítským apsidám, jak patrně z půdorysů rotund sv. Kříže a sv. Longina v Praze, připojených tu ve stejném měřítku k půdorysu svatovítské rotundy.

Shledáváme-li u českých rotund i drobné prvky svatovítské rotundy, jako podkovovité apsidy, odstupněný oblouk a apsidové lisény, vzniká otázka, zda jiný častý a příznačný prvek českých rotund, kupolová lucerna, nepochází také ze svatovítské rotundy?

Vyloučeno to není, ba možné jest i to, že osvětlující lucerna byla na temeni svatovítské rotundy proto, aby jí byl osvětlen hlavní prostor, jako shledáváme o něco později na bývalé rotundě sv. Benigna v Dijonu, než dokázati se nic nedá.

Původ svatovítské rotundy hledati jest v oblasti karolinské architektury. Některé známky poukazují přesněji ke karolinské architektuře lombardské, než jde o prvky porůznu užité, takže bezpečný soud není možný. Současné poměry nasvědčují tomu, že svatovítská rotunda byla dílem stavitelů a řemeslníků, kteří se ze sousedních oblastí franckých, maďarskými vpády tehdy zneklidněných, utekli do Čech, ušetřených takových nájezdů pro svou chudobu a nepřístupnost, ať již to byli lidé tamní, či cizí. Proto mohla býti za krátko postavena. Zmíněné poměry byly asi také toho hlavní příčinou, že se dočítáme o tolika duchovních, kteří ze sousedních zemí k Václavu přicházeli. Po jejich odchodu po smrti Václavově nebylo již tak znamenitých staveb.

IX. Smysl a určení svatovítské rotundy bylo několikeré. Především byla hradním kostelem, ale zároveň i hlavním hradním kostelem, poněvadž překonávala oba dřívější, nejspíše dřevěné kostely na Pražském hradě snad už proto, že byla stavěna z kamene, a více ještě a rozhodně nad ně vynikala tím, oč uměleji byla budována jako stavba vskutku monumentální.

Jako kruhový kostel byla založena proto, poněvadž podle příkladu falcké kaple bývaly centrálně zakládány kostely při panských sídlech. Právě proto byla také později, nejspíše ještě v X. století za Boleslavů, rotundě představena západní budova, obsahující v přízemí kostelík sv. Vojtěcha a v patře knížecí oratoř, k níž, podle tehdejšího zvyku, mohla vésti povýšená chodba do knížecího paláce.

Není vyloučeno, že stavebně významným kostelem svatovítským měl býti zřízen první farní kostel v Čechách, neboť nedlouho potom se jím skutečně stal, ba i biskupským kostelem, přestože byl založen centrálně. Jako všechny tehdejší kostely sloužila svatovítská rotunda ovšem také za kostel hrobní pro vynikající osobnosti, a majíc při sobě hřbitov, byla i kostelem hřbitovním. Podružný tento charakter sepulkrální nebyl však důvodem centrálního založení svatovítského kostela.

Čtyři apsidy, nehledíme-li k formální stránce typové, byly

věcně asi tím odůvodněny, že časem měly obsahovati oltářní hroby různých světců, jichž ostatky svatý kníže, jak víme, horlivě sbíral. Zvláštní shodou okolností stalo se, že ze svého hrobního kostela boleslavského byl do svatovítské rotundy přenesen kanonizovaný tím sv. Václav a zde, jako světec, uprostřed jižní apsidy ve spojení s oltářem pochován v kostele, který sám dříve zbudoval.

Z tolika důvodů nejvýznamnější kostel, stala se svatovítská rotunda v Čechách představou křesťanského kostela, takže když tu byly potom stavěny kostely, byly více než kde jinde zakládány jako rotundy, napodobující zjednodušeně a zmenšeně hlavní hradní kostel knížecího sídla, první farní a biskupský kostel v Čechách, chovající tělo sv. Václava. Proto můžeme tyto četné rotundy nazvati »českými kostely«, nikoliv však jejich prototyp, importovanou karolinskou rotundu svatovítskou. Poněvadž byly první kostely stavěny na hradech, nalézáme románské rotundy na hradech právě tak, jako později na venkově. Poněvadž se pochovávalo v nich a kolem nich, jako u všech jiných kostelů, měly rotundy podružně také povahu kostelů hrobních a hřbitovních. V podstatě však byly to prostě kostely kultové, založené kruhově proto, poněvadž takovou představu křesťanského kostela vznítila v Čechách svatovítská rotunda, dokud novostavbou románské basiliky nezačala nabývati vrchu představu kostela podélného, již dříve v Čechách také užitého.

Ze všeho vysvítá, že sv. Václav stal se zakladatelem monumentální architektury v Čechách nejen tím, že postavil dílem cizích lidí umělou a složitou karolinskou rotundu sv. Víta, nýbrž i proto, že tak nepřímou vyvolal vznik zjednodušeného typu domáciho, české rotundy románské, »českého kostela«.

Národní církev syrská.

Alois Musil.

Hnutí odstředivé.

Syrie a Palestina byly od nepaměti osídleny Semity. Obyvatelům přímoří se říkalo Kanaanští nebo Feničané, ostatním pak Aramejci či Syřané. Nikdy nebyli sjednoceni pod společným pánem domácím. Bezmála vždy poslouchali vládců velkých říší soused-

nich. Dlouho nad nimi vládli králové asyrští, kteří byli vytřídáni perskými. Koncem čtvrtého století před Kr. král Alexander Makedonský porazil Peršany a jeho nástupci si v Syrii zřídili řecký stát s hlavním městem Antiochií. Udržel se přes půl třetího staletí, až jej Římané proměnili ve svou provincii.

Začátkem našeho letopočtu domorodé obyvatelstvo celé Syrie a Palestiny mluvilo z větší části syrsky, z menší arabsky. Obchodníci a průmyslníci, jakož i velká většina měšťanů, třebaž uměli syrsky, přece dávali přednost řečtině a řeckým mravům. Řečtina byla jazykem vzdělců, řecky se vyučovalo na školách středních a vysokých a řecky se hrálo na divadlech. Latina hrubě nepronikla; jen vládní úředníci a vojáci jí užívali.

Kristus Pán a apoštolové byli Syřané a mluvili syrsky. Svědčí o tom jejich jména, jakož i všechny výroky Krista Pána, zaznamenané v evangeliích jeho mateřštinou. Křesťanské bohoslužby se konaly pro Syřany syrsky, pro Řeky řecky, pro Římany latinsky. Jenže řečtina přece jen měla vrch. Za biskupy byli voleni mužové, kteří, vychodivše řecké školy, mohli udržovati styky s ostatními křesťanskými obcemi jak severní Afriky, tak západní Asie a jižní Evropy. Hlava neboli patriarcha bydlil v Antiochií. Po rozštěpení říše římské Syrie s Antiochií připadla říši byzantské. Císařové sídlící v Cařihradě napomáhali v Syrii živlu řeckému k větší moci na úkor domorodého živlu syrského. Tento tlak budil však protitlak.

Domorodci syrští studovali na řeckých školách, osvojovali si řeckou vzdělanost a těžce nesli, když v úřadech byli nuceni ustupovati přistěhovalým Řekům a snášeti jejich úštěpky, jako by nebyli vzdělanci. Probouzelo se v nich národní vědomí, které je nutilo, aby užívali své mateřštiny nejen při bohoslužbách, ale též ve společnosti a v písemnictví. S probouzející se národností syrskou vznikala též syrská literatura. Podkladem obojí byl jazyk bohoslužebný, proto ponenáhlu splýval život církevní s národním a názor náboženský byl hlavní značkou národnosti.

Církev křesťanská byla dlouho zmitána hádkami o božství Krista Pána. Řek Arius je popíral a našel mnoho stoupenců na západě, kdežto na východě se mu protivili a božství Kristovo obhajovali na úkor jeho člověčenství. Na církevním sněmu v Chalcedoně bylo 23. října 451 usneseno, že každý pravověřící křesťan

má uznávati v Kristu Pánu dvě přirozenosti: božskou a lidskou. Tomuto usnesení odporovali četní biskupové z Orientu tvrdíce, že po vtělení přirozenost božská a lidská se v Kristu úplně sloučily, takže vytvořily přirozenost jedinou. Tito biskupové, jimž se říkalo monofysité, protože zastávali jediné přirozenosti Kristovy, našli ohlas ve svých diecésích a nechtěli se podrobiti, ani když jim bylo hrozeno ztrátou úřadu a různými tresty. Jediná přirozenost se stala heslem odporu proti západu a známkou církví východních.

Císařové byzantští chápali nebezpečí, jaké by ohrozilo jejich říši, kdyby se jednotná církev katolická rozpadla v církve národní, proto napínali všechny síly, aby po dobrém nebo po zlém přiměli rozvaděné Orientály k povolnosti. Bylo by se jim to podařilo, kdyby byli měli na mysli pouze a jediné dobro církve, kdyby nebyli sesazené domorodce nahrazovali svými stvůrami byzantskými.

Bezmála celá Syrie se přimkla k nauce o jediné přirozenosti Kristově a zdálo se, že nauka ta zemi úplně ovládne, obzvláště když ji uznal i Severus, který se stal r. 512 patriarchou antiochenským. Toho nemohl byzantský císař připustiti. V září 518 dal Severa vypudit a snažil se vyhladiti kdejakého biskupa a kněze, vyznávajícího jedinou přirozenost. Po dvacetiletém pronásledování se mohli byzantští Řekové chlubit, že je národní církev syrská z kořene vyvrácena. Jenže se chlubili předčasně. Dostalať církev syrská oporu, kdy a kde se jí nejméně nadála. Císařovna Theodora pocházela ze Syrie a se svými syrskými krajany cítila. Na přímlovu knížete či krále Háreta z arabského kmene Gassán dala 542 v Cařihradě vysvětití dva monofysitské biskupy, Theodora a Jakoba. Theodor měl býti biskupem syrských kočovníků, Jakob pak usedlíků. Oběma hrozilo velké nebezpečí. Leč Theodor měl mocného ochránce v knížeti Háretovi, kdežto Jakob byl odkázán na pomoc Boží a svou vlastní obezřetnost. Spojiv se se dvěma biskupy vysvěcenými v Egyptě, navštěvoval po čtyřicet let nejen syrská města, ale i vesnice, samoty a tábory kočovníků, sbíral věřící, zakládal náboženské osady a světil jim kněze, biskupy, ba i dva patriarchy. Vzkřísil dohasínající církev syrskou a jeho památka v ní trvá dodnes. Příslušníci této církve si říkají Syřané; splývají

u nich národnost s církví. Jejich odpůrcové je nazývají jakobity po jejím zakladateli.

Monofysitská neboli syrská církev národní uznávala za svou nejvyšší hlavu patriarchu antiochenského. Za svého největšího rozkvětu měla na sto biskupství. Svornosti a jednomyslnosti v církevní nauce v ní na začátku nebylo. Vyznavači jedině přirozenosti se navzájem krutě potírali, poněvadž přece jen nemohli připustiti, že by byla lidská přirozenost Kristova úplně zmizela. Ponenáhlu se vraceli k nauce katolické; přestali býti kacífi, ale zůstali odštěpenci, schismatiky, aby uhájili svého národního bytí. Ve věrouce a v bohoslužbě se od nás hrubě neliší. Kříž dělají jedním prstem. Při mši užívají kysaného chleba a slouží ji jazykem syrským. Světští kněží se mohou před vysvěcením ženiti. Kněží klášterní se ženiti nesmějí. Biskupové se vybírají z klášterníků. Ženských klášterů nemají.

Za byzantských císařů církev syrská velice trpěla. Jaký div, že s jásotem pozdravovala vyznavače islámu, kteří posádky byzantské ze Syrie vypuzovali. Prvotní muslimové nenutili křesťanů, aby přijali islám. Chtěli se pouze zmocniti vlády a spravovati stát ve svůj prospěch. Příslušníkům syrské církve ponechali úplnou náboženskou svobodu a zabezpečovali jim pořádek. Nevolali jich k vojenské službě. Chtěli, aby se zabývali orbou, průmyslem a obchodem a platili daň, z níž by se vydržovali muslimští úředníci a vojáci. A přece křesťané přestupovali ponenáhlu k islámu. Byli to obzvláště čelní rodové, kteří, chtějíce se vyrovnati svým muslimským pánům, zaměňovali kostel s mešitou a přijímali jejich náboženství. Křesťany zůstali pouze menší řemeslníci a obchodníci po městech a sedláci v nepřístupných krajích horských.

Svéhlaví mniši.

Syrská církev stonala a vnitřní různice a nesváry, nikoliv muslimský nátlak, ji dusily, až ji udusily. Nebylo ústřední správy a nebylo kázně. Klášterů bylo mnoho a mniši dělali, co chtěli. Podrývali vážnost nejen biskupů, ale i patriarchů, žalovali na ně u muslimských úřadů, popuzovali proti nim věřící křesťany a podkopávali základ, na kterémž křesťanská církev je vybudována. Věřící, jimž se věčné hádky zprotivily, opouštěli církev a stávali

se muslimy. Pěkný doklad toho máme v kraji halebském, k němuž i země královny Zenobie zčásti náležela.

Do mešní knihy syrské, a to do části po pozdvihování, se vloudila slova: »Chléb nebeský lámeme ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého.« Koncem století osmého poukazovali někteří bohoslovci, že tato slova jindy v misálu nebyla, že by proto bylo záhodno, aby byla vynechána. Jiní se tomu protivili, tvrdíce, že v nich není nic závadného a že jsou posvěcena užíváním aspoň dvěstěletým. Obě strany žádaly patriarchu Kyriaka, aby rozhodl. Svolav biskupy, rokoval s nimi o věci a vydal nález:

»Kdo chce slova C h l é b n e b e s k ý . . . říkatí, může. Kdo nechce, nemusí.«

Bohoslovci se spokojili, ale jejich odpůrcové patriarchu napadli, že jich neodsoudil a slova C h l é b n e b e s k ý závaznými neprohlásil.

Biskup kraje halebského byl velkým zastáncem těchto slov. Umíraje, prosil mnichy kláštera, z něhož vyšel:

»Nepřijměte za mého zástupce, leda člena svého kláštera. Nic mne tak netrápí, jako že patriarcha svou povolností dovolil vynechávati slova, jež jsme v našem kraji odedávna říkali.«

Po smrti svého biskupa vzali mniši jednoho svého bratra a představili ho patriarchovi, řkouce:

»Posvěť nám ho za biskupa. Šat, jímž ho přioděješ, berlu, již mu podáš a osla, na nějž ho posadíš, máš tady.«

»Posvěť ho na biskupa. Nezdářej se, posvěť ho na biskupa,« ozývali se mniši jiných dvou klášterů, kteří se k Halebským přidali.

»Toho bohdá nebude, aby mniši nutili patriarchu, koho by měl vysvětit na biskupa. Patriarcha má právo vybrati mnicha, a já jsem ho vybral z vašeho kraje, ale z kláštera, jehož členové zachovávají poslušnost. Toho vám vysvětim.«

»Vysvěť si, koho chceš, ale my neuznáme, leda koho chceme.«

Patriarcha vysvětil mnicha, kterého sám vybral, ale Halebští ho nepřijali. Aby ukázali, že se patriarchovi podrobiti nemíní, vynechávali jeho jméno při modlitbách. Patriarcha je napomínal, káral, hrozil, a co oni neudělali . . .

Tehdy tábořil v kraji halebském chalífa. Vedl válku s císařem byzantským a odtud vypravoval svá vojska přes hranice do

území svých nepřátel. Byzantští byli připraveni a muslimové se vraceli bez výsledku. Po Halebsku se šeptalo o zrádcích. Toho použili nespokojení mniši, vypravili dva členy k chalífovi a žalovali:

»Kyriak, jenž si říká patriarcha, je vyzvědač a zrádce. Vzkazuje Byzantincům a píše jim o všem, co se u nás děje.«

Chalífa by byl rád vinu nezdařené výpravy svedl na někoho jiného, proto se rozhorlil a hned poslal vojenskou četú pro patriarchu, jenž tehdy bydlil v městě Rakka, ležícím nedaleko, na levém břehu Eufratu. Měl přátele v Halebu a ti, sotva se dověděli o bídné žalobě mnichů, vypravili k němu rychlého posla, jenž dorazil do Rakky před vojáky chalífovými. Patriarcha pochopil nebezpečí, jaké mu hrozí, a vsednuv na koně, spěchal nejkratší cestou k chalífovi, jenž se již vracel. Setkal se s ním u samého Haleba. Vrhnuv se před ním na tvář, s pláčem se zaříkal, že je nevinný. Chalífa se na něho zahleděl a poznamenal: »Svěřil jsem věc svému právnímu rádci. On tě vyslechne.«

Patriarcha se očistil, ale mniši pokoje nedali. Spojivše se s mnichy několika jiných klášterů, sami si vysvětili dva biskupy a zřizovali si vlastní správu. Patriarcha by je byl velice rád získal, proto svolal pravověrné biskupy do kraje halebského a vyšetřoval příčinu nespokojenosti. Přesvědčiv se, že žádného důvodu nemají a že jednají pouze z umíněnosti a sobectví, vyzval je jménem shromážděných biskupů k poslušnosti. Když i potom ještě odpo-rovali, vyobcoval je z církve i s jejich dvěma biskupy. Jako by píchl do vosího hnízda. Mniši se rozběhli po celém kraji, varovali věřící před patriarchou tvrdíce, že je zrádce a nevěrec a nutili světské kněze, aby se ho zřekli a jim i nadále svatými svátostmi přisluhovali.

»Nemůžeme přece býti bez hlavy,« namítali někteří rozvážnější křesťané a světští kněží.

»Zvolíme si svou vlastní hlavu,« odpovídali mniši a skutečně si zvolili mnicha Abrahama za patriarchu.

»Nyní máme hlavu a hlava nám zařídí pravověrnou církev,« chlubili se mniši a jejich patriarcha Abraham je vysvěcoval na biskupy a arcibiskupy, třebas neměli věřících. Putoval s nimi od kláštera ke klášteru, od osady k osadě, od města k městu,

všude vlévaje do srdcí věřících pochybovačnost a rozsévaje rozvrat.

Patriarcha Kyriak, jenž měl hodně práce i jinde, byl tak dojat zhoubou, jakou působili neposlušní mniši halebští, že lítostí zemřel roku 817. Na stolci patriarchálním seděl 24 let a vysvětil za tu dobu 86 mnichů na biskupy. S mnohými měl rozmršky, ale žádný mu nezpůsobil tolik trampot, jako mnich Abraham se svými druhy. Přátelé i nepřátelé, křesťané i muslimové uznávali zbožnost a poctivost patriarchovu. S pochvalou o něm vykládali, že nebral nikdy úplatků a že se svým úřadem neobohatil.

• Volba nového patriarchy.

Abraham se nadál, že biskupové ze strachu, aby se rozkol nešířil, ho uznají za patriarchu, proto vybízel své stoupence k pokoji a poslušnosti. Mnozí uznávali již tehdy, že chybili a vyznávali mu:

»Patriarcha, k vůli němuž jsme se rozštěpili, zemřel. Nač bychom nadále zůstávali vyobcováni z církve? Smíříme se s ní.«

Abraham se bál smíru, proto odpovídal: »Vám k vůli jsem již hodně vytrpěl. Nepřipravujte mně utrpení nové. Počkejme, až koho zvolí. Bude-li nový patriarcha užívati slov: *Chléb nebeský*..., přísám Bůh, že se upřímně podrobím. Pojd'te se mnou k volbě.«

Biskupové se sešli k volbě do Rakky. Abraham se tam odebral s velkým počtem mnichů, z nichž každý třímal v ruce těžkou hůl. Obklíčili volební místnost a křičeli:

»Rozhodněte o slovech: *Chléb nebeský*... Chceme se nadále modliti *Chléb nebeský*. Potrestejte ty, kdo slova *Chléb nebeský* zamítají.«

Shromáždění biskupové k nim vyslali starešinu, jenž prohlásil:

»Máte na vůli. Kdo říkáte *Chléb nebeský*, říkejte; nikdo vám nezakazuje. Kdo neříkáte, neříkejte; nikdo vám neporoučí.«

Na pokyn Abrahamův utišili se jeho stoupenci a shromáždění otcové mohli urovnati ještě jiné sváry. Posléze pravil jeden z nejstarších:

»Vyřídívše tyto věci, připravme se na svůj úkol nejpřednější. Po tři dny budeme se postiti a modliti, aby Hospodin přichystal své církvi muže, který by ji spravoval poctivě a svatě.«

Po třech dnech zasedli k volbě, vybízejíce jeden druhého k upřímnosti. Po mnoha návrzích vstal jistý biskup a promluvil:

»Dovolte mně, otcové, abych vás upozornil na bratra Dionysia. Přišel k nám do našeho města před dvěma lety ze svého kláštera. Věřu že se nám zalíbil pro svou zbožnost, skromnost a učenost. Spisuje dějiny naší církve a všude a vždy plní své povinnosti.«

Otcové se doptávali na bratra Dionysia a přesvědčivše se, že vyniká nade všechny, kdož byli na stolec patriarchální navrzeni, písemně projevili svůj souhlas s jeho volbou. Poslali pro něho a jeden po druhém na něho vkládali ruce. V pátek ho vysvětili na jáhna, v sobotu na kněze a v neděli 1. srpna 818 na patriarchu.

Kdo byl nespokojen, byl Abraham.

»Vidíte, co biskupové vyvedli,« poštival své stoupence. »Za patriarchu si zvolili mnicha z města, ve kterém byla slova *C h l é b n e b e s k ý* umlčena. Ted' vám ve jménu Hospodinově ukládám, abyste mne mrtvého nepochovali, pokud nezvolíte mého nástupce a abyste se s těmito nikdy nešmířili.«

Mniši slibili, že se podle jeho slov zachovají a vrátili se s ním do kraje halebského.

Nový patriarcha považoval za svou první povinnost, aby zbloudilé ovce halebské přiměl k návratu do pravého ovčince. Vydal se z Rakky za Abrahamem. Svolav kněze, jáhny a zástupce věřících, vysvětlil jim, že slova *C h l é b n e b e s k ý* nezakazuje.

»Chcete-li je říkati, říkejte je, nikdo vám nezakazuje, ale nenuťte jiných, kdo je říkati nechtějí, aby je říkali. Vždyť nebyla od našich otců do mešní knihy vepsána.«

Kněží, jáhnové a zástupci věřících z kraje halebského se velmi radovali, že byla příčina rozkolu odstraněna a že se budou moci klidně zabývatí svými věcmi. Slíbili patriarchovi poslušnost a slibu svému dostáli, pokud u nich dlel.

Sotva patriarcha odešel, přihnal se do Halebska Abraham se svými mnichy. Rozeslal je po osadách, aby svolali kněze, jáhny a zástupce věřících ke společné poradě. Shromážděným hrozil, že

je z církve vyobcuje, že žádného z nich do kostela nepustí a že nedovolí, aby byli na hřbitově pochováni, nezřeknou-li se patriarchy Dionysia. Zalekli se a vrátili se k rozkolu.

Patriarcha a chalífa.

Patriarcha Dionysius se vydal z Halebska do Bagdádu, kde sídlil chalífa. Představil se mu a dostal od něho listinu, potvrzující, že je hlavou církve syrské, nebo, jak se jí též říkalo, jakobitské. Jeho nepřítomnosti využil Abraham k novému činu. Šel se svými do Rakky a tam obžaloval Dionysia, že si neprávem přisvojuje hodnost patriarchy. Křesťanští měšťané dověděvše se o příchodu Abrahamově, opustili své příbytky a odebrali se do nádvoří vládní budovy. Zemský správce dlouho mlčky naslouchal žalobám Abrahamovým. Posléze pokynul svému důvěrníkovi.

»Vyjdi do nádvoří a zeptej se křesťanů, kdože je jejich patriarchou.«

V nádvoří byl velký hluk. Měšťané a mniši obklopili stoupence Abrahamovy a byli by je snad utloukli, kdyby se jich nebyla ujala muslimská stráž bezpečnosti. Důvěrník pokynul, aby se utišili. Když se tak stalo, ptal se:

»Kdo je vašim patriarchou: Dionysius nebo Abraham?«

Velkým hlasem odpověděli: »Abraham nemůže být našim patriarchou; vždyť není ani křesťanem.«

Mniši halebští ani nemukli; báli se svých souvěrců. Tu se zemský správce obořil na Abrahama:

»Lhář jsi a podvodník. Hned s něho strhněte jeho roucho patriarchální. Neopovažuj se nazývat se nadále patriarchou! Vrať se do své poustky a propusť mnichy, které jsi přivedl.«

Ale ani tato lázeň nezchladila Abrahama a jeho stoupenců. Abraham si vzpomněl, že v klášteře, ze kterého pocházel, chovali původní nebo padělanou listinu, již Ali, zeť proroka Muhammada, udělil klášteru jistá práva. Poslal několik mnichů se svým vlastním bratrem do kláštera:

»Vezměte listinu Aliho, jděte s ní do Bagdádu, ukažte ji tam stoupencům Aliho, nebo, jak se také jmenují, šíitům, a požádejte je, aby se ujali mé věci.«

Stalo se tak. Šíité, vidouce podpis svého prvního světce, považovali za svou povinnost, aby se Abrahama zastali a jemu

k hodnosti patriarchy dopomohli. Odebrali se k chalífovi, předložili mu věc a prosili a naléhali, aby jim vyhověl. Chalífa se zdráhal; vždyť před nedávnem potvrdil za patriarchu církve syrské Dionysia. Šiité neustávali. Hledali si nové a nové pomocníky a působili chalífovi hodně potíží.

»Budíž, vyhovím vám. Uvidíme, jak se ti dva patriarchové dohodnou,« rozhodl se posléze chalífa a podepsal listinu pro Abrahama. Jeho bratr ujižděl, jak nejrychleji mohl, do Halebska, a Abraham spěchal s listinou k zemskému správci do Rakky; přišel však pozdě. Dionysius tam již byl a zemský správce jeho listinu uznal za pravou. Ale Abraham tvrdil, že jeho listina je rovněž pravá a jeho bratr a mniši to dosvědčili. Tu zemský správce, nevěda kudy kam, vypravil rychlého posla do Bagdádu. Vrátil se za dvacet dní s nálezem chalífovým, že Abraham je podvodník a má být vydán patriarchovi. Hned u zemského správce mu patriarcha strhl biskupskou čepici a napomenuv ho, rozkázal mu, aby se vrátil do svého kláštera.

Kdo neuposlechl, byl Abraham. Místo do kláštera šel do kraje halebského, kde znovu popuzoval proti patriarchovi. Zemský správce, chtěje ukončiti třenice a půtky mezi křesťany halebskými, rozkázal svým strážníkům, aby Abrahama zatkli, jako lotra spoutali a do Rakky přivedli. Tam mu dal znovu strhnouti veřejně šat patriarchální, jen aby ho zahanbil a k pokoji přiměl. Ale ani to nepomohlo. Abraham, sotva se dostal z vládní budovy, spěchal ke svým stoupencům halebským a šířil rozkol, kde jen mohl.

Tou dobou byl nějaký metropolita církve syrské obžalován z hanebných skutků. Čtyřicet biskupů zkoumalo žalobu a nalezlo, že je vinen a že musí být svého místa zbaven. Sesazený metropolita hledal záštitu u Abrahama a našel ji. Abraham shromáždil své mnichy, dovedl ho do města, ze kterého byl vyhnán, a znovu ho dosadil na stolec, se kterého byl shozen.

Židé se hádali, kdo by měl být hlavou nebo knížetem jejich náboženské obce. Kníže býval volen ze členů určité rodiny. Právo na volbu si přisvojovali představení židovských škol babylonských. Nemohli se dohodnouti a každá strana se ujímala svého čekatela. Obě žalovaly a chalífa vydal zákon:

»Sejde-li se aspoň deset zástupců obce židovské nebo křesťanské a zvolí si hlavu, nikdo jim nebrání.«

Tohoto zákona chopili se někteří syrští neboli jakobitští křesťané bagdádští a jsouce nespokojeni se svým biskupem, zvolili si jiného. Patriarcha Dionysius, obávaje se rozvratu své církve, uznal za nutné, aby o zákonu pohovořil s chalífou. Měl soukromé slyšení v zahradě, v níž se chalífa projížděl. Podav patriarchovi ruku, ptal se:

»Jak se máš? Jak se ti daří v úřadě?«

Patriarcha s pláčem vykládal o roznicích mezi křesťany bagdádskými stěžuje si, že se nespokojenci dovolávají nového zákona, podle něhož deset zástupců má právo zvoliti si vrchního pastýře.«

»Zajisté, zajisté, že mají právo. Tak jsem rozhodl prvotně ve věci židů, poněvadž nezamýšlím vnucovati vám vrchního pastýře,« odpověděl chalífa.

»Tvé moudrosti je jistě známo,« vysvětloval patriarcha, »že naši předkové otevřeli mnohá města předkům vašim a že bylo tehdy právně ujednáno, že nebudete měniti našich zákonů na naši škodu. Jeden z těchto zákonů se týká našich vrchních pastýřů.«

Chalífa hájil názoru svého, patriarcha odporoval. Po hodně chvíli prohodil rozmrzelý chalífa:

»Mnoho, velmi mnoho nás trápíte, křesťané, obzvláště vy, jakobité. Pro dnešek dost na tom, co jsme si řekli. Přihlas se někdy jindy.«

Patriarcha se přihlásil po desíti dnech a chalífa rozhodl: »Ať přijde zítra ráno.« Na tutéž dobu obeslal své právní rádce a tázal se jich před patriarchou:

»Co se vám zdá? Smíme sami ze své moci určovati křesťanům vrchního pastýře?«

Právníci porokovavše odpověděli jakoby jedněmi ústy: »Nesmíme, ba ani nutiti jich nesmíme, aby změnili své vyznání nebo své obyčeje, pokud jsou poslušní a pokojní.«

Chalífa se zamyslel a pokynul právníkům, aby odešli. Potom promluvil patriarcha:

»Předkové tvoji uznávali náš patriarchát a zvláštní listinou potvrzovali jednotlivé patriarchy, jako ty mne. Patriarchové ustanovovali způsob volby jednotlivých vrchních pastýřů. K čemu tento zákon?«

»Proč vás, křesťany, tento zákon tak trápí?«

»Však židé také reptají, třebas je hodnost jejich knížete světská a dědičná. U nás je tato hodnost duchovní a týká se naší víry. Kdo se u nás protiví proti zákonu o vrchním pastýři, nestrestáme ho ani bitím, ani smrtí, ani ztrátou majetku. Je-li to biskup nebo kněz, bývá zbaven své hodnosti, je-li to člověk světský, hývá z církve vyobcován.«

Chalífa se vmísil: »Že hříšníka zbavujete hodnosti a důstojnosti, vám nezakazujeme, že však ho vyvrhnete z církve a zakazujete mu účast na službách Božích, neuznávám za právní. Vždyť obzvláště hříšníci se mají modliti a Boha za odpuštění prositi.«

Potom, dav zavolati soudce, rozkázal mu: »Vyšetři věc biskupa bagdádského a najdeš-li, že je ve věcech víry podřízen patriarchovi, vykonej, co patriarcha rozkáže.«

Toto se stalo v březnu 829. Právo patriarchovo bylo samým chalífou uznáno, státní úřady ho měly podporovati. Abraham přece neustal od svého zhoubného díla. Zemřel 837. Krátce před smrtí připomněl svým stoupencům slib, že ho nepochovají, pokud nezvolí jeho nástupce. Zvolili jeho vlastního bratra, jenž vytrval na cestě rozkolu a zavinil, že křesťané na halebském venkově bezmála vymizeli.

Bývalé středisko církve syrské.

V poledne jsme čerpali vodu z řeky při vzniku kanálu Isháki. Západní step sahá tam vysokým skalním výběžkem až k samé rozvodněné řece. Vchod do osady Tekrít byl po břehu nemožný. Nezbylo nám, než vystoupiti po silnici na západní step a dostati se odtud do Tekrítu, kde jsme chtěli najmouti vůdce a koupiti ječmene pro koně četníků.

Se stepi jsme viděli dole v řece četné ostrůvky, porostlé zelenými topoly, kdežto na březích řeky nebylo od zámku Ášek ani stromečku, ani keříčku. Daleko na severovýchodě byl obzor uzavřen pohořím Hamrín, táhnoucím se obloukovitě k severu, kde pod jménem Makhúl přechází ve step, po které jsme se ubírali. Zrovna před sebou jsme měli kopečky a kopce rozsáhlého městiště, jež jsme vlevo objížděli cestou do osady Tekrít.

Domy dnešního Tekrítu pokrývají severovýchodní čtvrt starých zřícenin. Leží na skalnatém výběžku západní stepi, spada-

jičím na jihu do hlubokého úvalu, na východě příkře k řece, a přecházejícím k severu zvolna k zátočině nábrežní. Jen na západě souvisí se stepí hlubokým sedlem, na kterém je hřbitov. Větší a vyšší část zřícenin se rozkládá k jihu od zmíněného úvalu. Tam je dosud zřejmě patrna bývalá tvrz, již až dodnes usedlíci říkají Birta, kočovníci pak Bíra. Obě slova značí místo hrazené, pevnost. Části hradebních zdí se uchovaly; na jihu lze viděti zbytky brány, zesílené dvěma věžemi.

Dnešní osada Tekrít jakož i zřícenina jsou zbytky velkého a proslulého soujmenného města. Za dob asyrských se mu říkalo Tekrítejn, Dva Tekrity, bylo tudíž již tehdy vybudováno jak na jihu, tak na severu od úvalu. Spisovatelé klasičtí je znají pod jménem Birtha, kdežto spisovatelé křesťanští užívali staršího názvu Tekrít.

V Tekritu se utvořilo středisko křesťanů církve syrské či jakobitské, bydlících v říši perské. Jejich hlava, patriarcha, sídlil v syrském městě Antiochii a tudíž v říši byzantské. Za stálých bojů mezi Byzantinci a Peršany o prvenství trpěli jakobitští poddaní perští, poněvadž jim perští úředníci předhazovali, že nadržují Byzantincům, nepřátelům státu. Aby se uchránili od krvavého pronásledování, omezovali jakobité perští své styky s patriarchou antiochenským a zřídili si samosprávu církevní, kterou patriarcha antiochenský začátkem sedmého století konečně uznal, poslav jim svého zplnomocněného zástupce s názvem mafrijan. Prvním mafrijanem se stal r. 629 Marúta. S počátku bylo mu podřízeno deset a po několika málo letech dvanáct biskupství, ležících v různých místech nejen říše perské, ale i států sousedních. Marúta se usadil v Tekritu a on to byl, kdo r. 637 otevřel bránu tohoto křesťanského města muslimům, když písemnou smlouvou zajistili obyvatelům život, majetek a úplnou náboženskou svobodu.

Město Tekrít, sídlo mafrijanovo, rostlo a vzkvétalo. Muslimský spisovatel Ibn Haukal je popisuje v druhé polovici desátého století jako město s obyvatelstvem z velké většiny křesťanským, vystavěné na pravém břehu Tigridu na mohutném, strmém kopci. Na vrcholku kopce je část města, které se říkalo Bíra, Tvrz, jak se jindy jmenovalo město samo. Byla to pevnost, obehnaná silnými hradbami, vybudovanými za dávných dob. V městě bylo mnoho starých chrámů a klášterů, založených brzo po smrti Je-

žíše a jeho učedníků. Hrubě se nezměnily, neboť byly stavěny velmi důkladně z pevného staviva. Největší chrám byl za návštěvy Ibn Haukalovy Chadra, zbudovaný z kamení, cihel a sádry. Pod Tekrítém byly zbytky cihlového mostu, vedoucího přes Tigris.

Šábušti, žijící skoro v téže době, popisuje klášter sv. Jana u Tekritu. Byl velký, obydlený a měl mnoho světnic a mnichů. Poutníci do něho chodili ze všech končin. Patřily mu pole, zahrady a vinice. Bokem kláštera byl vybudován pohostinský dům.

Záhuba Tekritu začíná v desátém století. Zavinili ji hlavně nesvědomití kněží, ba i mafrijani, kteří dobrovolně, z důvodů číře světských a sobeckých přestupovali k islámu a kradli drahocenné nářadí a ozdoby. Po r. 1153 již nesídlil mafrijan v Tekritu. Křesťanů ubývalo, muslimů přibývalo.

Začátkem června r. 1182 navštívil Tekrit muslimský cestovatel Ibn Džubejr. Píše, že je to veliké město s prostrannými předměstími, širokými ulicemi, hojně navštěvovanými tržišti a četnými svatyněmi. Obyvatelů je mnoho a vynikají poctivostí a svědomitostí, poněvadž nikoho nešidí váhou. Tigris teče hluboko pod Tekrítém a nad ním se vypíná opevněná tvrz, tvořící nejdůležitější část města, obehnaného mohutnými zdmi, které se však na mnohých místech již rozpadávají.

Křesťané tekritští vítali r. 1218 mafrijana Ignatia. Ignatios chtěl viděti město, které bývalo jindy hlavou Orientu. Obyvatelé mu vyšli vstříc s velkým jásotem, nesouce evangelia a kříže přivázané na kopích a zpívající syrské a arabské hymny. Tím byli muslimové, obzvláště odpadlíci, popuzeni a přinutili vládu, aby uvrhla mafrijana do vězení a uložila Tekritským pokutu 20.000 zlatých. Mafrijan uprchl k řece Chábúr a byl později zvolen za jakobitského patriarchu antiochenského.

Poslední mafrijan, kterého křesťanský Tekrit spatřil, byl Barhebraeus. Zavítal tam r. 1356. Křesťané mu vyšli naproti s velkou radostí. Přinesli s sebou starodávný mafrijanský stolec, na nějž ho posadili a ve slavném průvodu do sídelního chrámu doprovázeli.

Za mé návštěvy nebylo v Tekritu ani jediného křesťanského kostela, ani kaple.

Úpadek církve syrské.

Odštěpení se od církve katolické nebylo národní církvi syrské na prospěch. Svých věřících nezachovala a tím svou národnost zeslabila. Kdo přestoupili k islámu, poarabštili se. Kdo zůstali své církvi věrni, nezúčastnili se obecného rozkvětu a nezachovali si své národnosti. Při bohoslužbách užívají sice svého prvotního jazyka syrského, ale v životě rodinném a veřejném jej nahrazují zpřízřeným jazykem arabským. Svého bohatého národního písemnictví, obzvláště církevního, neznají, ba ani mu nerozumějí. Jsou rozptýleni po různých městech a osadách syrských a mesopotamských, ale všech není ani 150.000. Jejich patriarcha, nebo jak se mu také říká, katholikos, sídlil v horském městě Mardině, jež bylo střediskem největší skupiny Syřanů čili jakobitů. Po válce světové se usadil v Halebu.

Koncem století osmnáctého četní Syřané se sjednotili s Římem a dostali vlastního patriarchu, jenž nyní sídlí v klášteře Šarfe v Libanonu. Jeho obec má přes 30.000 členů, spravovaných několika biskupy. Sjednocení Syřané mají lepší školy a proto také vzdělanější duchovní správce a mnichy. Účastní se národního života svých arabských krajanů, od nichž se neliší leda svým náboženstvím.

(Z cestopisů »V zemi královny Zenobie«, Praha 1930; »V biblickém ráji«, Praha 1930.)

Římské zprávy o českých dominikánech.

Dr. A u g. N e u m a n n.

(Dokončení.)

Locus hic valde est periculosus propter nimias commoditates et occasiones, unde numquam deberet permitti, ut ibi unus solus habitaret religiosus, ut patuit in ruina multorum paucis his annis praeteritis, aliquamdiu dedi socium, sed per penuriam fratrum coactus fui revocare alio. Tota civitas pestilentissime infecta est haeresibus istorum temporum, ludibrio habent religiosos valde, sunt tamen in conversatione satis humani, et audivi, non paucos esse, qui lubenter amplecterentur catholicam fidem, si eis praedicaretur catholice, nisi timerent persecutionem senatus. Desunt operarii.

Ad secundum articulum.

Multa de instituendis noviciatibus olim in hac provincia a diversis ordinata et disposita fuerunt et novissime in capitulo generali 1608, in capitulo Olomutzensi 1610, videlicet, ut unus noviciatus esset Olomuczii contribuyente provincia, et alter Znoymae expensis ipsius conventus, sed propter duos vel tres Olomuczii aliquandiu educatos, pro quibus contributionem aegre poterant exigere, nihil fuit executioni mandatum. Longe enim alia est ratio educandorum novitiorum in his regionibus et provinciis, ubi rari sunt, qui aspirant ad vitam religiosam. Et qui recipiunt, vellent ipsis uti in suis ecclesiis, et si colligantur in unum, aut conventus non potest alere aut non sunt eiusdem capacitatis et eruditionis, ut possit unicus lector omnibus sufficere etc. Ego existimo optime provisum fore huic provinciae, si priores, servatis servandis, recipiant, quos alere possunt, quilibet pro se, et instruant eos omni meliori modo de necessariis Ordinis. Si qui a provinciali reperti fuerint exquisitoris ingenii et aptitudinis, post professionem provideat eis de commoditate studendi secundum facultatem provinciae et conventus ipsorum.

Znoymae est quidem dormitorium satis commodum in eum usum ante aliquot annos extructum, ubi aliquandiu fuerunt educati novitii, quorum quidam adhuc supersunt. Et quidem, si commoditatem vacandi studiis spectemus, esset hic locus omnium commodissimus. Cum enim non habeant ecclesiam, nullum a prolixo et moroso cultu divino est impedimentum, nam breviter et succincte recitatis horis in sacello, totum diem reliquum literariis exercitiis impendere posunt, quanquam in ea civitate nulla est publicarum disputationum occasio; a quatuor annis proxime elapsis et ultra non est ibidem noviciatus sub praetextu restaurandae ecclesiae.

Olomuczii pro maiori parte dicti temporis fuerunt aliquot novitii, quemadmodum etiam nunc tres recenter ad habitum recepti. Et quidem, si studiorum progressum et Ordinis augmentum attendamus et occasiones publicarum disputationum cum Jesuitis, esset aptissimus locus instituendae lectioni. Hoc enim in loco pie memoriae P. Capellus tunc temporis provincialis disputando cum Jesuitis aliquot ex studiosis ipsorum traxit ad religionem, sed quoad observationem regularem et educationem in disciplina claustrali, orationibus, vigiliis, silentiis et eiusmodi exercitiis spiritualibus

et caeremoniis, est locus valde incommodus propter nimiam saecularium familiaritatem, quae evitari non potest hoc statu rerum.

Brunae putabam me hoc anno aliquid effecturum, unde ex tota provincia collegeram, quotquot eo tempore reperiiebantur professi et non professi, ut ibidem literis et moribus instituerentur sub prioratu Pris baccalaurei Salerni, dato eisdem (praeter ipsum priorem, qui se obtulerat ad legendum moralia) lectorem scientiarum et sperabatur magnus profectus, sed tandem apparuerunt irriti conatus mei, prout alias indicavi Rmo.

Pragae non deesset locus, nec aliqualis commoditas, praesertim concertationum publicarum propter collegium Societatis. Immo hoc labente anno, cum laborarem in colligendo iuventutem provinciae ad conventum Brunensem, prior Pragensis offerebat conventum suum pro instituendo novitiatu, sed sperabam sub umbra et disciplina P. Jacinthe Salerni omnia tam quoad educationem in observantia regulari, quam quoad eruditionem in literis faelicus successura.

In summa totum negotium pendet a voluntate priorum, praesertim in quatuor nominatis conventibus. Si prior fuerit voluntarius, nulus dictorum conventuum est, in quo non possint ali tres vel quatuor iuvenes cum suo lectore. Sed prior nolit, mille inveniret excusationes, et ita tractabit fratres, ut nullus velit manere cum ipso. Quod si provincialis velit eos expellere, videntes penuriam idoneorum ad regendum, statim renunciant officio.

Ad tertium articulum.

In hac provincia nullus est conventus, in quo vigeret studium, aut in quo possint institui lectiones pro studentibus.

Ad quartum articulum.

In hac provincia unus est, qui gaudet titulo Magisterii, fr. Dominicus de Niclaspurgo, dictus de Nicopoli. Indutus est habitu Ordinis anno praecedente electionem (!) Rmi P. Sixti de Luca, licentiatu ad Magisterium in capitulo generali Vallisoletano sub generalatu Rmi Beccaria, provectoris iam aetatis. In hac provincia (ut ex antiquioribus intellexi) novitius adhuc ante professionem docuit alios socios suos grammaticam. In scientiis et Sac. theologia neque legit, neque publice defendit theses. Praedicavit ali-

quando, sed raro, et dicitur habere egregiam aptitudinem ad hoc officium, sed non exercet. Egit priorem in diversis conventibus provinciae ad suum conventum originalem Znoymae. De cuius regimine nihil dico, alium graduatum filium huius provinciae habemus neminem praeter duos lectores, f. Augustinum Miglicensem et f. Dominicum Pragensem.

Ad quintum et sextum nihil occurrit.

Ad septimum.

Praedicatores actu praedicantes sunt: f. Thomas Tossegk Pilznae. Fr. Augustinus de Miglicio Olmuczii, fr. Andreas Cytnerus Praegae, f. Abrahamus ab Olsna Budwicii, f. Dominicus de Praga Brunae.

Lectores ad legendum actu. Hoc anno deputatus erat Brunae P. baccalaureus Salernus, quo ad prioratum assumpto, datus est dictus f. Dominicus de Praga, ut legeret scientias, priore ter in hebdomada legente ex morali theologia pro captu discipulorum, sed nullus eorum legit. Prior dat culpam lectori, lector dat culpam priori. Constat autem, quod, cum potuissent haberi lectiones, lector profectus Cracoviam, abfuit per integrum mensem.

Assumpsit etiam provinciam actu legendi P. Thomas Asculanus consignatis eidem discipulis ex Bruna, sed vix potest esse, qui legat, grassante morbo tam vehementer Praegae.

Qui provincialatus officio functus sit in hac provincia, nullus adest.

Ad nonum articulum.

Patres et fratres ex alienis provinciis.

Fr. Petrus, Paulus Tortellius Azetinus, lector provinciae Romanae. Venit in hanc provinciam cum P. Dominico Barberano, tunc provinciali Bohemiae, agit in hac provincia annum septimum. Prior Olmutii.

F. Hyacinthus Salernus de Neapoli, baccalareus, provincia Regni. Congnis sanitatis missus a Rmo. Prior Brunae.

F. Benedictus Barginius lector, natione Rutenus, provinciae Lombardiae. Venit cum P. Capello. Prior Pragensis.

F. Cornelius Bebentrauer, Polonus assignatus a Rmo 1608. Prior Pilznensis.

F. Egidius Porta lector provinciae Teutoniae Bolzanii. Venit cum bona licentia. Prior Budwicensis.

F. Calimerius de Vrceis provinciae Lombardiae manet iam ultra 12 annos, de licentia nescio. Prior Jabulonensis.

F. Godefridus Jordanus Moravus. Supprior Znoymae.

F. Nicolaus Tecklerus Silesius. Supprior Egrae.

F. Abrahamus ab Olsna Silesius.

F. Andreas Cytnerus Silesius.

Hic quatuor provinciae Poloniae, de licentia ignoro, nisi quod dudum sunt in provincia.

F. Thomas Asculanus lector provinciae Aprutinae. Missus a Rmo.

F. Cornelius Pandulfus. Olomuczii.

F. Cherubinus de Vrgnano. Litomericii, vicarius.

Uterque provinciae Lombardiae, de licentia nihil mihi constat.

F. Gregorius de Valenciana provinciae Flandriae. Jabuloniae.

F. Marcus conversus ex provincia Poloniae. Brunae.

F. Faelix (!) conversus ex provincia Aprutina. Pragae.

Praeter hos sunt in provincia non recepti adhuc Fr. Thomas Chrisogonus de Iadra conventus Novi monasterii in Styria, expulsus et in exilium missis opera Fris. Arnesti Pranck. Habet licentiam ad benevolos a provinciali Teutoniae.

Fr. Thomas Hufnagl Prutenus, baccalareus conventus Vienstensis in Austria. Ingressus Brunae Carthusiam, non perseveravit, expectat donec cesset grassari lues, ut alio se recipere possit.

Fr. Vincentius de Rensano tam male tractatus in Styria, ut fere semper lecto decumbat.

Fr. Johannes Thomas de Finario. Indutus quidem habitu Brunae, sed nunc hospes est, rediturus in Italiam.

Ad decimum articulum.

Nihil vidi dignum notatu, nisi privilegia quaedam Sororum Olmuczii a tribus summis Pontificibus, ut possint egredi ad curanda sua bona temporalia, non requisitis, imo etiam reclamantibus Ordinario loci, provinciali, vicario, priore etc.

Ad undecimum.

Etsi constans fama sit, quod Fr. Thomas Tossegk praedicator Pilznensis (ut apparet in visitatione conventus Pragensis et Letomericiensis facta per commissarium generalem), fuerit per aliquod spacium temporis apostata ab Ordine et fortassis etiam a fide, nam dicitur concionatus fuisse ad Hussitas, nescio tamen, an propterea fuerit condemnatus ad aliquam poenam, aut qua auctoritate fuerit absolutus, receptus ad Ordinem, aut restitutus ad gratias Ordinis etc. Suppuduit enim de hac re interrogare hominem, quem inveni actu priorem (licet absolverim propter alia) et factum praedictorem generalem in capitulo Olomucensi 1610, in quo fuerat etiam diffinitor. De alio quoque nemine constat mihi, quod quisquam huius provinciae iudicialiter fuerit condemnatus ad poenam gravioris culpae.

Ad duodecimum.

Patres et fratres filii provinciae.

Olomuczii.

F. Emanuel de Rati(s)bona, supprior, semper infirmus.

F. Augustinus Meglicensis, praedicator.

Fr. Petrus, fr. Paulus, fr. Albertus novitii clerici. Fr. Antonius conversus.

Brunae.

Fr. Odicus de Praga lector, praedicator Bohemus, confessarius S. Annae.

Fr. Jacintus Conradus. Fr. Stephanus Scultetus. Fr. Augustinus Semerus (!) clerici professi.

Znoyma.

P. Mgr. f. Dominicus de Nicopoli. Prior.

Iglaviae.

Fr. Johannes Kielnhoffer. Vicarius.

Budwicii.

Fr. Dominicus Bavarus. Conversus.

Pilznae.

Fr. Thomas Tossegk. Praedicator Bohemus.

Fr. Severinus Polonus. Sacerdos. Fr. Dominicus Moravus. Clericus novitius.

Egrae.

P. Hermannus Vilhemius, septuagenarius. Prior.

Pragae.

Fr. Ludovicus Bassus Normandus. Sacerdos.

Fr. Vincencius Moravus. Ex-apostata, clericus-professus. Recepit prior ibidem.

Fr. Michael Somerus. Fr. Jacinthus Polonus, clerici professi.

Fratres ex alienis provinciis numero . . . 20

Fratres filii provinciae numero . . . 21

Ex his petunt licentiam abeundi aut absolutionem ab officio prioratus: Prior Olomucensis, quem quatuor annis invitum destitui in provincia et officio, nunc expectat licentiam a Rmo, sed melius esset, ut Rmus mitteret eidem patentes litteras provincialatus, ut sicut tantum profuit conventui Olomucensi, ita prodesse possit etiam toti provinciae et ego lubentissime cedam officio.

Prior Pragensis omnino vult liberari a prioratu. Et cum nulum haberem idoneum prae manibus, quem eidem sufficerem, studiose distuli hactenus visitationem illius conventus, donec aliquis occurrat ad propositum. Si enim visitassem, scio quod non potuissem illum retinere.

Prior Pilznensis valde urget pro licentia eundi Cracoviam (conventum suum originalem). Si concessero, dubito, quod non redibit, et non lubenter amitterem illum ex provincia. Est paulo impatientior, sed bonus paterfamilias.

Prior Budwicensis invitus suscepit officium, invitus sustinet et semper instat pro absolutione. Est bonus religiosus quidem, sed in oeconomia valde impatiens; si haberem idoneum et stabilem, vellem exaudire ipsum.

Conventus Egreus indiget priore. Ille enim senex (licet modo et eadem facilitate gubernat sicut prius) tactus apoplexia amisit loquelam. In visitatione volebam instituere suppriorum suum, verum ipse supprior dissuasit, ne apud haereticos diceremur crudeles

etc. Nihilominus, cum Pragam rediero, mittam dicto suppriori patientes prioratus.

Conventus Letomericiensis indiget priore. Statueram praeficere P. Cherubinum de Vrgnano, sed ipse recusat et petit licentiam redeundi in Italiam, et duos prioratus, quos habuit, in hac provincia, non satis faeliciter eidem successerunt, nihilominus reliqui ipsum vicarium usque ad novam provisionem.

Conventus Iglaviensis indiget priore. Interim providebo, ne sit timendum de scandalo.

Haec sunt, Rme Pr., quae mihi in praesentiarum ad litteras Roma datas 17. Julii respondenda occurrunt. Quibus, si adiungat, quae mensibus proxime elapsis exaravi circa visitationes conventuum Moraviae et Bohemiae, habebit (ni fallor) exactissimam descriptionem status huius miserrimae provinciae suae. Quod si a prioribus reliquis, qui hactenus nihil mihi responderunt, aliquod amplioris rescire potero, non gravabor id, quam fidelissime significare. Interim et hanc provinciam protectioni Rmae P. V. commendando. Datum Brunae, 8a Novembris 1613.

R. ma P. V.

Minimus clientulus

F. Vincentius ab Antverpia,
indignus provincialis Bohemiae.

4.

De lite inter Fratres et Sorores Pragenses ratione musicorum saecularium.¹⁾

(ca. 7. III.—7. IV. 1731.)

(MS. IV., 215. pp. 18—20.)

Fratri magistro provinciali scribenti, quod orta fuerit lis inter Sorores ad S. Annam Pragae et Fratres nostros ad S. Aegidium ratione musicorum saecularium, qui praetendebant etiam conductus funerales facere ad ecclesiam monialium, quando ad eam sepeliendus aliquis erat ex domibus vicinis ad monasterium Sororum spectantibus, quae lis delata fuit ad consistorium archiepiscopale non sine scan-

¹⁾ Velmi těžce čitelný rukopis.

dalo, et per sententiam Ordinarii moniales causa ceciderunt, decisumque fuit, eiusmodi conductus funerales spectare ad musicos parochiales S. Aegidii. Unde cum aliunde eiusmodi musici figurales admissi fuerint monialibus ex sola conniventia superiorum, inhibuisse se in visitatione dictis monialibus acsi in earum ecclesia musicam figuralem exceptis festis Desponsationis S. Catharinae Senensis, ipsius S. Catharinae Senensis, S. Agnetis Politianae, S. Rosae, S. Annae et S. Laurentii M., quae sunt praecipuae festivitates earum ecclesiae. Quia tamen moniales instanter supplicant concedi sibi musicam figuralem tam pro festis S. Josephi, Matris Dolorosae, S. Joannis Nepomuceni, S. Antonii de Padua, S. Angeli Custodis, quibus diebus missae cum musica figurali jam ab antiquo sunt fundatae, tam pro aliis principalioribus festis Salvatoris D. N. J. C., B. M. Virg. et SS. Apostolorum, et quidem ob motiva sequentia: Tum quia plures senes sunt, quae cantare non possunt, aliae vero infirmiae et indispositae, ut sanguinem ejeciant, tum enim (!) quia juvenes plerumque nobiles et debiles exiguam vocem habeant, ipsisque difficile veniat praeter alia chori onera in missa choralis decantare iis potissimum diebus, quas particulari devotione transigere cuperent, ac proinde eidem Pri. provinciali petenti, ut Rmus de his disponat, prout sibi placuerit. Rmus idem (!) quamvis prior provincialis optime egerit monialibus illis inhibendo omnem musicam figuralem, ipsasque ob suas vanas, frivolas ac infundatas praetensiones, scandalosas contra conventum S. Aegidii lites extra Ordinem motas et prosecutas, id est plus promeritae fuerint, attentis tamen motivis a priore provinciali in favorem monialium adductis et concedere Sororum debilitatibus ac infirmitatibus compatiendo, relinquit Rmus arbitrio prioris generalis, ut nomine et autoritate Rmi, qui ipsi ad hunc effectum committit pro maiori rei firmitate concedere possit dictis monialibus licentiam etiam aliis diebus extra praecipuas Ecclesiae festivitates missam sub figurali musica decantandi, id enim, quamvis utile (!) et expediens judicarent, expositis tamen illis limitationibus et cautelis, quas opportunas et utiles (!) censuerit, ne per hoc vel minimum praejudicium inferatur juribus parochialibus S. Aegidii, et ne liceat monialibus usum musicae figuralis extendere ultra missam ad alias functiones et ad alias dies ultra expresse specificatas et designatas a Pre. provinciali, quas etiam pro utrius-

que partis quiete conventui S. Aegidii significet (10. Martii). Festa autem, pro quibus moniales illae petunt sibi concedi musicam figuralem, sunt sequentia: In Circumcisione Dni, in Epiphania, B. Henrici Susonis, Purificationis, S. Thomae Aquin., S. Joseph, Matris Dolorosae, Annuntiationis, S. Vincentii Ferrerii, primae diei Paschatis, SS. Philippi et Jacobi, S. Joannis Nepomuc., in Ascensione, primae diei Pentecostes, SS. Trinitatis, Corporis Christi, S. Antonii de Padua, S. Joannis Baptistae, Visitationis, S. M. Magdalенаe, SS. Petri et Pauli, S. P. Dominici, Assumptionis B. M. V., Nativitatis, S. Michaelis, SS. Rosarii, SS. Simonis et Judae, Omnium SS. Praesentationis, S. Catharinae V. et M., Conceptionis, Expectationis partus, primae diei Natalis Dni, S. Angeli Custodis, in die Nominis priorissae, S. Philippi Neri.

DROBNÉ ČLÁNKY

Co může duch. správce připomenouti snoubencům *mixtae religionis*. Žádný duchovní správce nevidí jistě rád, přijdou-li na protokol snoubenci, kteří nejsou oba katolického vyznání. Případy takové mohou nastati častěji v naší době, kdy nejeden člověk vystoupil z církve katolické buď sám nebo s rodinou ne z »přesvědčení«, nýbrž proto, že byl sliby zlákan nebo hrozbami přinucen nebo i oklamán. Vždyť je známo, jak se mezi lidem rozhlašovalo, že církev československá bude míti náboženství i bohoslužby jako katolíci, jenom že bude všechno česky a kněží nebudou vázáni celibátem. Aby pak tím více svůdcové svého cíle dosáhli, neřítíli se někdy ani lživých tvrzení, že i duchovní správce sám přestoupí k církvi československé nebo některé jiné. Jsou tedy mezi odpadlíky takoví, kteří do té neb oné společnosti náboženské vstoupili bona fide, zůstávají v ní jen jakousi setrvačností a bývají někdy přístupni upřímně míněnému slovu.

Takový případ, kdy se může vážně s jinověrcem promluvit, nastává nejednou při jednání se snoubenci *mixtae religionis*. Duchovní správce musí sám především býti si vědom, jak církev na taková manželství pohlíží. Je celá řada výroků a prohlášení papežů, kteří před uzavřením takového sňatku varují. Ve svém dekretu z r. 1791 praví o nich Benedikt XIV., že jsou »detestabilia connubia, quae sancta mater ecclesia perpetuo damnavit«. Rovněž tak Pius VII.: »Ignotum vobis non est, ecclesiam ipsam a connubiis huiusmodi, quae non parum deformitatis et spiritualis periculi prae se ferunt, abhorreere.« Podobně ve svém breve z 1803 k arcibiskupu mohučskému, kde se dovolává svého předchůdce: »Catholicorum cum haereticis connubia Ecclesiam catholicam tamquam illicita, pernicioosa et detestabilia perpetuo interdixisse et reprobasse, quod innumeris possemus Conciliorum Summorumque Pontificum decretis demonstrare, nisi abunde sufficerent ea, quae de hac re immortalis memoriae Pontifex Benedictus XIV. Praedecessor noster rescripsit tum in encyclicis litteris ad Poloniae regni Primatem et episcopos, tum in praeclaro suo opere de Synodo dioecessana.«

Staví-li se naše církev tak rozhodně a odmítavě proti smíšeným manželstvím, má k tomu jistě vážné důvody, jež se obyejně vyjadřují známým rčením: »a) ob periculum subversionis catholici conjugis, b) ob pravam sobolis nasciturae institutionem, c) ob flagitiosam communionem in rebus sacris.« Avšak nejen katolická církev zapovídá smíšená manželství, nýbrž i východní, která je prohlásila za neplatná a ty, kteří do nich vstoupili, z církve kázala vyloučiti. V 72. kánonu Trullanské synody se výslovně praví: »Nebudiž dovoleno, aby pravověřící muž s kacířskou ženou se spojoval, aniž kacířskému muži, aby s pravověřící ženou se slučoval; ale jestliže by se ukázalo, že se něco takového od někoho ze všech vůbec stalo, sňatek necht' se pokládá za neplatný a nezákonné soužití necht' se zruší: neslušíť se neslučitelné mísiti ani se stádem vlka sdružovati a s přívrženci Kristo-

vými los hříšníků. A jestliže by někdo přestoupil, co od nás bylo ustanoveno, budiž (z církve) vyloučen.«¹⁾ Co pak se týče protestantů, kdyby nebylo ani zákazů úředních, na př.: »Proinde quotquot religionem veram reformatamque profitentur, non debent infidelibus, papistis aut aliis quibuscunque idololatriis connubio sociari, conjugium cum illis contrahendo, qui aut improbitate vitae sunt notabiles, aut damnabiles tuentur haereses.«²⁾ je dostatečně známo z praxe, jaké překážky obyčejně činí pastoremé při uzavírání sňatku smíšeného straně evangelické, jak nechtějí někdy ani snoubence prohlásiti.

Veliká tedy a důležitá je povinnost duch. správce vůči snoubencům smíšeného náboženství. Čím více svět neposlušnost zákonů Božích a církevních mezi lidem šíří, takže i smíšená manželství za nic nedovoleného se nepokládají, tím více musí hleděti duch. správce, aby ukazoval věřícím na stanovisko církve, aby je poučoval, proč církev takové sňatky zavrhuje, což také jako povinnost stanoví na př. instrukce arcibiskupu kolínskému z r. 1830: »Hic Episcoporum aliorumque, qui sub illis sunt, sacrorum pastorum officium erit, flagrantiori in posterum zelo in id incumbere, ut in catholicis, eorum curae commissis, tum privatim tum publice instruendis doctrinam et leges ecclesiae ad connubia eadem pertinentes prudenter simul et sedulo commemorent earumque custodiam incutiant.« Podobně i synoda pražská z r. 1860: »Animarum pastores, praesertim ii qui coetibus praesunt, in quibus acatholici versantur, doctrinam Ecclesiae de mixtis matrimoniis in publica et privata fidelium institutione, cum omni tamen discretionem et mansuetudinem proponant, dumque caritatem christianam ad omnes extendi docebunt, limites simul, quos divina lex posuit, demonstrare non omittant.«

Prvním místem ovšem je kostel, kde kážeme o manželství jako o svátosti, z jejíhož pojmu vysvitá, že ji může přijmouti jen katolík. Novodobá pastorec však vede nás i mimo chrám ven mezi lid. Na mnohých místech jsou tělocvičné jednoty orelské nebo aspoň Sdružení katol. mládeže, kde hývá kněz obyčejně vzdělavatelem nebo duchovním rádcem. Na takových místech má svého postavení užiti k tomu, aby v přednáškách u svých posluchačů upevnil pravou a živou lásku k církvi a víře katolické a aby včas varoval jinochy a děvčata před známostmi s osobou jiného náboženského vyznání. Je dobře, je-li duchovní správce i mimo kostel, pokud si tím ovšem nikterak nezádá, ve spojení s věřícími a bývá-li někdy před důležitými událostmi rodinnými, i pokud se týče uzavření sňatku, na radu tázán.

Ale stane se, že snoubenci smíšeného náboženství, k nimž duchovní správce neměl dříve přístupu, jsou pevně o sňatku rozhodnutí a přijdou

¹⁾ „Μὴ ἐξέστω ὁρθόδοξον ἄνδρα αἰρετικῇ συνάπτεσθαι γυναίκι. μήτε μὴν αἰρετικῶν ἀνδρῶν γυναίκα ὁρθόδοξον συζεύγνυσθαι, ἀλλ' εἰ καὶ φανεῖται τι τοιοῦτον ὑπὸ τινος τῶν ἀπάντων γινόμενον ἀκυρον ἡγείσθαι τὸν γάμον, καὶ τὸν ἀθεσμον διαλύεσθαι συνοικέσιον· οὐ γὰρ χρεὶ τὰ ἀμικτα μιγνύναι, οὐδὲ τῇ προβάτῃ λύκον συμπλέκεσθαι, καὶ τῇ τοῦ Χριστοῦ μερίδι τὸν τῶν ἁμαρτωλῶν κληρον· εἰ δὲ παραβῇ τις τὰ παρ' ἡμῶν ὁρισθέντα, ἀφοριζέσθω.“

²⁾ Citováno z Pastýře duch. r. 1883.

na protokol. Jak již připomenuto, církev takový sňatek nerada vidí, i když jsou dány předepsané záruky. Proto jistě bývá vroucím přáním duch. správce, aby snoubenci jako katolíci uzavřeli sňatek, aby nekatolická strana se do církve vrátila, a je také svatou povinností jeho, aby se o to pokusil.

Může jen krátce upozorniti, jak již Písmo sv. zavrhuje takové sňatky, jak již ve Starém zákoně veškeren bližší styk, především sňatek, se s jinověrci zapovídal: »Ani manželky z dcer jejich (kananejských) nevezmeš synům svým« (II. Mojž. 34, 16). Nebo: »Nevejdeš s nimi ve smlouvu... aniž se zpřízniš s nimi manželstvím. Dcery své nedáš synu jeho, aniž dcery jeho vezmeš synu svému, neboť svěde syna tvého, aby nenásledoval mne a aby raději sloužil bohům cizím« (V. Mojž. 5, 2—4). Podobně i Nový zákon: »Přichází-li kdo k vám a nemá toho učení, nepřijímejte ho do domu« (2. Jan 10, 11). Nebo: »Netáhněte jha s nevěřícími (podle Frenclova výkladu: Nevcházejte s nimi v blízké společenství, zvláště však nevcházejte s nimi ve svazky manželské!). Nebo jaké jest účastenství spravedlnosti s nepravostí? Anebo jaké je společenství světla s temností? A jaké sblížení Krista s Belialem? Anebo jaký díl věřícího s nevěřícím?« (II. Kor. 6, 14. 15.)

Možno dále poukázati na výroky sv. Otců a nejstarších spisovatelů církevních, na př. sv. Jana Chrysostoma: »Kdybychom milovali Pána Boha našeho a věrně mu sloužili, jistě bychom s nevěřícími ve svazek manželský nevstupovali« (Homilie in Mathaeum). Podobně sv. Ambrož: »K čemu se při uzavírání manželského sňatku především přihlížeti má, je náboženství« (In lib. de Abraham). Papež Gelasius: »Kterak může vaše láska z čistého srdce pocházeti, když je účastenstvím bludného učení poskvněna? A kterak z nepřetvařované víry, když je s nevěrnými a zrádci pravé víry sjednocena?« (Ep. I. ad Ephem.). Na nebezpečnost z smíšeného manželství pro víru vyplývající upozornil i sv. Augustin: »Pozoruj a popatři na dům Šalomounův, naplněný cizími ženami a nepravým bohům úctu prokazujícími, a viz, kterak tento kdysi moudrý král jimi k podobnému modlářství byl přiveden a do něho stržen« (De civitate Dei, 18, 8). Podobně sv. Efrém: »Vy, kteří se zas nubujete s bloudícími, jste nepřátelé Kristovi, neboť kterak smí zváti se přítelem královým ten, kdo s nepřitelem královým ve spolek přátelský vchází?« (Lib. de consummat. saec.). Nebezpečnost, jemuž ve víře a mravech je vydána strana katolická ve smíšeném manželství, krásně naznačují slova zmíněného již sv. Jana Zlatoústého: »Zůstává-li jednotu a pokoj v manželství rozdílné víry, snadno se může státi, že se pravověřící pod záminkou manželské lásky z neopatrnosti bludného učení přidrží. — Rozdělená víra plodí rozdělení srdcí, odkud pak nelaskavost mezi manžely a konečně zmatek celé rodiny vzniká« (Homil. 2. epist. ad Philipp., ad Ephes.).

Těch a podobných výroků již nejstarších spisovatelů církevních může duchovní správce použiti jednaje se snoubenci různého náboženství a připomenouti, že až dosud se dívá tak a bude vždy všim právem pohlížeti církev na taková manželství, v nichž není jednoty v tak důležité věci, jako

je víra; proto také kodex církevního práva zapovídá ve svědomí sňatek i s takovými osobami, které v srdci svém jsou odpadlíky, třebaš odpad od víry formálně neohlásili.³⁾

A čeho tím láskyplným napomenutím a poučením in omni patientia et doctrina chce duchovní správce dosáhnouti? Toho, aby nekatolický snoubenec vrátil se do církve katolické, aby z upřímné lásky ke snoubence byl s ní ve stavu manželském jednoho a téhož smýšlení náboženského. Je to ovšem práce nadmiru těžká a výsledek její velmi problematický. Ale může býti pro kněze nějaká práce nebo námaha příliš těžká a obtížná, aby třebaš jen jedinou duši odvedl od cesty záhuby? Nepodaří se to vždycky, ale kdyby snad jen za dlouhou dobu v jednom nebo ve dvou případech úsilí duchovního správce bylo korunováno zdarem, ta duchovní radost, již provánuto je potom srdce kněžovo, je mu nejen nejlepší odměnou za práci a úsilí, nýbrž i mocnou pobídkou, aby před ničím neustupoval a všeho se odvážil, když se jedná o to, ut Deo sit gloria in ecclesia et in Christo Jesu.

Dr. Ignác Veselý.

Pamětní kniha farní osady u sv. Štěpána v Praze. Nejstarší pamětní kniha osady svatoštěpánské jest zachována z roku 1640. Nápis na první stránce kaligraficky psaný (zápisy obstarávali zvláštní úředníci) zní: »Leta Božího tisícího šestistého čtyřicátého. Prvního dne měsíce máje, to jest na den svatých Filipa Jakuba založeny jsou tato registra k potřebám rozličných pamětí a zpráv osady sv. Štěpána Velikého v Novém Městě Pražském, kteráž se jmenují a jmenovati budou Památná, protože se všeliké věci od úředníků do nich pro pamět poznamenávati budou. Založena od nás Jonáše Václava Skoliastera, Václava Coupala, Martina Krupského, úředníků. Pán Bůh račiž požehnání uděliti, aby ty všechny věci správně pro čest a chválu Pána Boha našeho se řídily a vykonávaly.« První zápisy se týkají správy vsi Jesenice, kteráž náležela k záduší svatoštěpánskému. Pro nájem krčmy v této vsi; kvitují se dary občanů pražských ve formě církevních rouch; nařizuje se inspekce zádušního majetku v Jesenici. 10. listopadu 1640 byla zapsána nadace, kterou učinil Jakub Peitus, farář u sv. Štěpána, ve výši 200 dukátů. Nový farář Jiří Bílek, děkan staroboleslavský, dosazen proti vůli zádušních úředníků a starších osadních. Zase projednávány záležitosti rázu hospodářského (úprava rybníka) vsi Jesenice. Faráři Jiřímu Bílkovi odepřena stans (plat ze záduší), poněvadž »pan farář mocně dosazen jest«. Farář v odpovědi na toto rozhodnutí odpovídá, že má nařízeno oznámiti »p. kardinálovi, zdali mu platiti míni anebo ne«. Následuje záznam o tom, co se od starodávna platilo faráři svatoštěpánskému. Jiří

³⁾ »Mravními překážkami, pro které mají býti věřící varováni před sňatkem s katolíky, kteří jimi trpí, jsou: veřejný odpad od víry, třeba nebyl provázen přestoupením k sektě nekatolické, příslušnost k společností, církvi zakázaným, veřejná censura a veřejný stav hříšnosti. Církev zakazuje ve svědomí manželství s těmito »také katolíky« z důvodu nebezpečí, jemuž by byli ve víře a mravech vydáni sami i jejich potomstvo.« (Dr. A. Soldát. Codex iuris canonici v Čas. katol. duch. 1932, 493.)

Bílek — patrně znechucen poměry — chce odejít do Boleslavě a místo něho podána žádost z poručení p. purkmistra a pánů radních o faráře Františka Celestina, zámeckého kněze na Častolovicích. Žádost podána arcibiskupovi, který v odpovědi praví, že chce řádného kněze dosadit. Na str. 14 poznamenání, co kdo z poddaných zádušních berně, úroku, slepic a vajec dává. Registruje se zádušní dluh ke špitálu sv. Bartoloměje; smlouva o propůjčení hrobky v kostele sv. Štěpána rodu Kalivodovskému; žádáno za ustanovení faráře Daniela Františka Heselia; dluh hraběte Sezimy z Vrtby zapsán; zaznamenán soud nad Martinem Beránkem, poddaným ze vsi Jesenice, který urazil poddaného Valdštýnova Jiřího Přemysla z Podola; popsán výsledek inspekce zádušního majetku v Jesenici. R. 1651 v přítomnosti faráře Jakuba Chvojného a zádušních úředníků vyměněny staré kalichy za kadidelnici; Jan Peterka se propouští z poddanství panství kosteleckého; panu Martinovi Krupskému jest postoupen sklípek (hrobka) v kapli sv. Longina na hřbitově vedle kostnice; následuje několik smluv ohledně pohřbívání, soupis poplatků jesenických poddaných z r. 1663, poslední vůle faráře Jakuba Aleše Chvojného, poznamenání útrat při pohřbu jmenovaného faráře na čtyřech stránkách. Str. 66—71 obsahuje zápisy fundací, popis chrámu sv. Štěpána na listech 72—79, na str. 73—83 je fundace panů Termanů z Ostravy o 63 punktech. Str. 87 přináší seznam příjmů faráře, předposlední list tvoří rejstřík. — Kniha má 88 listů. Jest nově vázána, na koženém hřbetu má nadpis: »l. Liber memorabilium.« Zachována jest bezvadně, v době od 1640 do asi 1720 psalo do ní pět různých pisarů většinou čitelně a což jest příznačné, jenom česky. Podle přepisu těžko čitelných míst tužkou jest zřejmo, že v ní bylo hojně historickými badateli čítáno.

Tak použil Pamětních knih I—IV prof. dr. Karel Chytil ke své studii »Madona svatoštěpánská a její poměr k typu madony výšebrodské«. Sep. otisk Památek archeologických XXIV. pag. 63. Jistě Pamětní knihy pročítal i František Ekert k dílu »Posvátná místa hl. města Prahy« II. 103, ačkoliv je necituje; Jan Kř. Votka v Č. K. D. 1882, 164, kde líčí život Václava Nebeského z Blumenberku, faráře svatoštěpánského. Bartůněk.

Literatura svatojanská v archivu děkanském v Manětíně.

A) Spisy výlučně o sv. Janu pojednávající:¹⁾

a) Knihy:

1. Acta utriusque processus in causa canonisationis Beati Johannis Nepomuceni Mart., Viennae Austr. 1721.
2. OUnusne an duo Johannes?... Franc. Pubička, Pragae u Hrabý 1790.
3. Der Sieg der Wahrheit. Predigt am Festtage des hl. Johann v. Nep. Adalbert Procházka. Praha u Scholla 1813.

¹⁾ Kroužkem (O) označené knihy jsou s rytinkou.

4. Predigt auf das Fest des hl. Johann von Nepomuk. Josef Dietrich, Praha u Schönfeldů 1814.

5. Die Feier des hl. Johann von Nep. in einer Rede. Wenzel Wittich, Praha u Widtmanna 1825.

6. OSlavná 100letá památka vyhlášení za svatého bl. Jana Nepomuckého. Václav Fr. Neumann, Praha u Josefy Fetterlové 1829.

7. Das segensreiche Wirken des hl. Johann von Nepomuk, dargestellt in einer akademischen Erbauungsrede... Jakob Beer, Prag bei Senft 1829.

8. Vorbote einer Lebensgeschichte des hl. Johann von Nepomuk, Beichtvaters der Königin Johanna. P. Joh. Nep. Zimmermann. Prag 1829 u Pospischila.

9. ODer hl. Johann v. Nepomuk, zwei Reden nebst dessen kurzer Lebensbeschreibung... 2. Aufl. Dr. G. Riegler, Prag bei Kronberger und Weber 1829.

10. Vierzehn Predigten auf die Festesfeier des hl. Johann v. Nepomuk, von Franz Pallas de Lauro, Prag 1830 bei Cajetan von Mayeregg.

11. Der geschichtliche hl. Johannes von Nepomuk, von Anton Frind. 2. Aufl. Prag 1871.

12. Hirtenbrief und Andacht zum 150. Jubiläum. Bellmannverlag Prag 1879.

13. Čtení o sv. Janu Nepomuckém. V. Kozel, České Budějovice 1929.

b) Písně a modlitby:

1. ONábožná píseň ke cti a chvále sv. Jana Nep., v Chrudimi u Josefa Košiny 1815. »Uctění Jana svatého, naše k němu důvěrnost...«

2. OGebet zum hl. Johann von Nepomuk »O du grosser Verkklärer Gottes...« Prag u W. Hoffmanna.

3. OAndächtige Preisung des hl. Johann von Nepomuk, gedruckt in Znaim. »Grosser Martyr dir zu Ehren...«

4. OLobgesang an den hl. Johann von Nepomuk bei der 100jährigen Jubelfeier... vom kk. R. A. C. E. Eichler, Prag 1829 »Beglücktes Land auf dessen Grenzen...«

5. OPět svatojanských hvězd. Chvalozpěvy s notami. Bradáč-Dreyšok v Praze 1848 u Háze.

6. Rukopis: Lobgesangbüchl zum hl. Johann von Nepomuk. 1818. »Kommt, fromme Christen, kommt...« ve dvou exemplářích.

7. Rukopis: Lobgesang zum hl. Johann von Nepomuk. »Grosses Beispiel edler Tugend...«

B) Spisy, obsahující mimo jiné modlitby, kázání nebo pojednání o sv. Janu Nepomuckém (až do r. 1850):

1. Modlitební kniha bez titulního listu sodalitatis B. V. Nascentis, Pragae 1708: Commendatio ad S. Joannem Nepomucenum, Alia oratio.

2. Officia propria sanctorum Pragae 1724.

3. Titul chybí: officium de s. Juda et s. Johanne Nepom. ca 1735.

4. Exhortationes concionatoriae ss. theologiae candidatorum usui a P. Ferd. Silbermann S. J. Pragae 1757 (themata IV).
5. P. Gervasius Bullfer: »Auserlesene Lobreden«, Augsburg 1766.
6. Matern Schäfer in Mariaschein, »Predigten«, Prag 1783.
7. idem, jiné, »Predigten«, Prag 1792.
8. Sammlung auserlesener hl. Reden, aus dem französischen II, Bamberg 1771.
9. Michael Krammer: »Sammlung einiger Lob- u. Sittenreden«, Prag 1779.
10. Predigt am hohen Pfingstsonntag, an welchem zugleich das Fest des hl. Johann von N. begangen wurde. a:
P. Gelas Dobner: »Beweiss, dass Johann von Nepomuk wegen des Beichtsigills gemartert worden.« Prag und Wien 1784 (aus dem lateinischen übersetzt).
11. Ehre, Verläumdung und Feuersnot, zwo Reden. Prag und Wien 1795.
12. Anton Michl: »Erklärung der festtäglichen Evangelien für das Landvolk. München 1796.
13. Šilcher-Rulík: »Katechetická kázání«, Praha 1802.
14. Joh. Haubner: »Sammlung praktischer Fest-, Gelegenheits- und Schulpredigten. Prag 1803 (bis).
15. Kašpar Melichar Hrdlička: »Řeči pastýřské« I., Praha 1807.
16. Vojtěch Nejedlý: »Sváteční kázání na celý rok«, I. a II., Praha 1807.
17. Matěj Josef Sychra: »Kázání na všechny slavnosti a svátky«, Chrudim 1817.
18. Jos. Ant. Kaiserlich: »Kázání na všechny neděle a obyčejné svátky«, 11 v Brně a Holomoucy 1818 (bis).
19. Jan Rychlovský: »Sváteční kázání«. Praha 1818 (pluries).
20. Abbildungen und kurzgefasste Geschichten verklärter Diener und Freunde Gottes. I. Jahrg. Prag bei Peter Bohmann 1817.
21. Kleinere Predigerbibliothek III. Prag 1812 (bis).
22. Joh. Mich. Sailer: »Christliche Sonn- u. Festtagsreden« II. Grätz 1820.
23. Frant. Frič: »Hlasatel slova Božího ve svátky« I., Praha 1821 (ter.).
24. Václav V. Wáclaviček: »Biblická kázání« II., Praha 1823 (bis).
25. L. F. Wiršínek: »Kázání sváteční a postní«. I., Praha 1826.
26. Antonín Čermák: »Kázání na svátky zasvěcené«, Praha a Hradec Král. 1829 (bis).
27. Frant. Al. Vacek: »Nové příležitostné duchovní řeči«, Hradec Král. 1829.
28. Dr. Jos. Haberkorn: »Christkatholische Predigten« I., Grätz 1833.
29. Vincenc Zahradník: »Sedmmecítma svátečních kázání«, Praha 1833 (bis).
30. J. F. Bauer: »Kurze Frühexhorten«, Prag 1833.
31. Frant. Vambra-Trnka: »Kázání«, II., Praha 1836.

32. Jan Nep. Dvořák: »Kázání na zasvěcené svátky«, I., Praha 1839 (bis).

33. Ph. Fritz: »Homilien«, V., Regensburg 1842.

34. V. A. Svoboda: Narození sv. Jana Nepomuckého, báseň. V Časop. pro katol. duchovenstvo roč. II., sv. 1, Praha 1829.

35. V. A. Svoboda: Hymnus saecularis de divo Joanne Nep. Veni Bohemia, venite gentes. V Časop. pro katol. duchovenstvo roč. II., sv. 1, Praha 1829.

36. Pastýřský list k 100. výročí kanonisace. Časopis pro katol. duch. roč. II., sv. 1, Praha 1829.

37. Popis jub. slavnosti. Časop. pro katol. duchovenstvo roč. II., sv. 2, Praha 1829.

38. Popis literatury. Časop. pro katol. duch. roč. II., sv. 2., Praha 1829.

Missa dialogata. V dřívějších dobách měl věřící lid na bohoslužbách aktivní účast. Lidé podávali obětní dary, přijímali Tělo Páně při každé mši svaté a odpovídali hlasitě biskupovi. Jedno z nejstarších svědectví o tom jsou slova sv. Justina v pol. I., 65: *Antistes preces et gratiarum actiones alta voce emittit. Precibus absolutis... omnis populus acclamat: Amen.* — Tato aktivní účast lidu na bohoslužbách trvala asi až do desátého století. Od této doby se aktivní účast lidu na bohoslužbách umenšuje a mizí. Příčina toho byla ochabnutí horlivosti náboženské, lidé také méně rozuměli liturgickému jazyku, zpěv chrámový byl umělejší a nesnadnější, kromě toho sloužovalo se v kostele více mší sv. najednou, takže aktivní účast na nich nebyla dobře možná. Památkou na tuto aktivní účast lidu při službách božích jsou některé zmínky v mešních rubrikách (na př. při stupňových modlitbách: *minister et qui intersunt respondent Confiteor, nebo po Orate fratres: responso a ministro vel a circumstantibus: Suscipiat...*) a pak nařízení, že nesní se sloužití mše sv. bez příslušující osoby. (CJC. can. 813), která zastupuje lid a jménem lidu odpovídá.

Vzmáhající se hnutí liturgické volá v poslední době zase po aktivní účasti lidu na službách božích. Je to přísně v duchu církve, která si přeje, aby činná účast lidu na mši sv. byla co největší. Již Pius X. v *Motu proprio* z 22. XI. 1903 (S. R. C. č. 4121) prohlásil: »Je našim nejvroucnějším přáním, aby každým způsobem pravý křesťanský duch rozkvétal a stále se udržoval mezi věřícími. Proto je nutno postarati se o svatost a důstojnost domu božího, kde se věřící shromažďují, aby tohoto ducha čerpali z předního a jediného možného zřídla. Tímto zřídlem jest činná účast na posvátných tajemstvích a na slavné, veřejné modlitbě církve.« A Pius XI. ve své konstituci *Divini cultus sanctitatem* z 20. XII. 1928 (AAS. 1929, str. 33) zdůrazňuje: *Ob eam causam ad aedes sacras fideles conveniunt, ut pietatem inde tamquam de praecipuo fonte hauriant, veneranda Ecclesiae mysteria ac publicas sollemnesque preces actuose participando.*

Ze snahy umožnit lidu aktivní účast na mši sv. začala býti v posledních letech zaváděna t. zv. *missa dialogata*. Lidé v kostele shromažďení

brali podíl na modlitbách mše sv. tím, že odpovídali knězi při mši sv., nebo recitovali kromě odpovědi spolu s knězem ještě ony části mše sv., které při slavné mši sv. zpívá chor (Kyrie, Gloria, Credo, Sanctus, Benedictus, Agnus) nebo četli hlasitě všechny mešní modlitby, i ty, které kněz říká potichu, tedy celý mešní Kanon i konsekrační slova. Protože mínění liturgistů o této účasti na mši sv. se různila, byla věc ta předložena kongregaci Ritu, aby své mínění o tom vyjádřila. Kongregace odpověděla 4. srpna 1922 (AAS. 1922, str. 505) na dvě předložené otázky: 1. An liceat coetui fidelium adstanti sacrificio Missae simul et coniunctim respondere loco ministrii sacerdoti celebranti? 2. An probandus sit usus, quo fideles sacro adstantes elata voce legant Secreta, Canonem atque ipsa verba Consecrationis, quae paucissimis verbis in Canone exceptis iuxta rubricas secreto dici debent ab ipso sacerdote.

Na tato dubia zněla odpověď: Ad 1. Ad Rmum Ordinarium iuxta mentem: Mens autem est: Quae per se licent, non semper expediunt ob inconvenientia, quae facile oriuntur, sicut in casu, praesertim ob perturbationes, quas sacerdotes celebrantes et fideles adstantes experiri possunt cum detrimento sacrae actionis et rubricarum. Quapropter expedit, ut servetur praxis communis.

Ad 2. Negative; neque permitti potest fidelibus adstantibus quod a rubricis vetitum est sacerdotibus celebrantibus, qui Canonis verba secreto dicunt, ut sacris mysteriis maior reverentia concilietur et in ipsa mysteria fidelium veneratio, modestia et devotio augeantur; ideoque mos enuntiatus, tamquam abusus repobandus est, et sicubi introductus sit, omnino amoveatur.

Především nutno se zmíniti, jak se má rozuměti slovům dekretu v odpovědi ad 1.: »loco ministri«? Předpis can. 813 § 1 je striktní: Sacerdos missam ne celebret sine ministro, qui eidem inserviat et respondeat. Proto slovům oněm není možno rozuměti tak, že lid zastupuje místo osoby příslušující a že kněz je u oltáře sám. Slova ta znamenají, že lid odpovídá zároveň s ministrantem, spolu s ním. — Svůj názor o missa dialogata podává Kongregace slovy: Quae per se licent, non semper expediunt. Theoreticky nestojí nic v cestě tomu, aby lid při mši sv. odpovídal spolu s ministrantem knězi sloužícímu mši sv., ale v praxi mohou vzniknouti všelijaké nepřístojnosti. Nepřístojnost může nastati, když se v kostele slouží více mší svatých najednou. Společnými odpověďmi lidu vyrušují se celebranti i věřící v pobožnosti. Mimo to nejsou-li věřící dobře obeznámeni se mší svatou a nejsou-li vycvičeni v tomto způsobu účasti na mši sv., mohou lehko modlitby splést, protahovati, a tím se může lehko porušiti vážnost a posvátnost místa, mohou býti přestoupeny zákony liturgické. Proto jest vždycky věc předložiti místnímu biskupovi, aby uvážil všechny okolnosti a podle toho buď dal nebo odepřel svolení. Bez velkých obtíží může takové svolení býti dáno seminářům, církevním vychovávacím ústavům, klášterům nebo jiným církevním komunitám, neboť zde jsou všichni o mši sv. náležitě poučeni a znají dopodrobna mešní obřady. Toto svolení musí však

býti vázáno podmínkou, aby při missa dialogata byl ministrant u oltáře a aby se při této mši sv. nesloužila současně v téže kapli nebo v témž kostele jiná mše sv.

Missa dialogata pozůstávala by tedy v tom, že účastníci při mši sv. odpovídají knězi spolu s ministrantem počínaje stupňovými modlitbami a konče Deo gratias po posledním evangeliu. Nebylo by možno nic namítati proti tomu, aby říkali to, co zpívá při slavné mši sv. sbor: Gloria, Credo, Sanctus, Benedictus, Agnus a snad i proměnlivé části: Introit, Offertorium, Communio.

V odpovědi na druhou otázku zavrhuje Kongregace ten způsob aktivní účasti na mši sv., při němž věřící při mši sv. přítomní nahlas čtou Sekrety, Kanon mešní i sama slova konsekrační. Kongregace zakazuje tento způsob účasti na mši sv., ježto nemůže býti dovoleno věřícím nahlas říkati to, co hlasitě říkati je rubrikami zakázáno celebrujícímu knězi. Nařizuje pak Kongregace, aby tento způsob byl odstraněn, byl-li snad někde zaveden.

U nás Missa dialogata není mnoho rozšířena. Při liturgickém týdnu pořádaném letos v Emauzích konala se pro účastníky týdne denně před sjezdovým jednáním. Jinak praktikuje se snad v některých církevních ústavech (seminářích, klášterích). Dala by se však i u nás v jisté formě rozšířiti a jistě by našla mezi lidem příznivého přijetí. Dnes jsou v mnohých kostelích i venkovských zavedeny společné modlitby při mši svaté. Konají se občas, jednou za měsíc nebo jednou za dva měsíce místo obvyklého zpěvu při mši sv. Modlitby ty jsou sestaveny podle liturgických modliteb v misálu, jako na př. pobožnost ke mši sv. pro děti, vydaná v brožurkách Životem nebo jiná, vydaná nákladem časopisu Eucharistie. Tímto způsobem uvádějí se věřící v lepší porozumění mešní liturgie a všichni dospělí i děti jsou po celou mši sv. zaměstnáni. Tyto pobožnosti nejsou ještě Missa dialogata, ale tato pobožnost dala by se zařídit tak, aby lidé spolu s ministrantem po latinskú knězi odpovídali, aspoň některé kratší odpovědi, čímž by se částečně Missa dialogata uskutečnila. Ovšem soud o tom, zdali může býti zavedena náležel by místnímu biskupovi.

Kadlec.

Slovensko — a misie. »Katolicke misie«, všeobecný misiový časopis, orgán misiových spolkov na Slovensku, prináša v roč. VI. č. 10. (december 1933) úradný výkaz, koľko obetovalo Slovensko na misie roku 1932. Výkaz vydal predseda Krajinskej rady misiovej pre Slovensko msgr. dr. Andrej Škrábik, kanonik a profesor v Nitre.

Celková suma je pekná, 508.258'65 Kč. (Spolok šírenia viery 147.245'90 Kč; Detinstvo Ježišovo 71.039'40 Kč; Apoštolát sv. C. a M. 10.875'55 Kč.) I po halieroch sa dá pri dobrej vóli sossbierať značný obnos. A ešte potešiteľnejším pri tom je to, že napriek smutným finančným pomerom vzrástol obnos pripadajúci na jedného veriaceho oproti predošlému roku (1931) z 18'3 hal. na 23 haliere.

Prvenstvo patrí zase košickému biskupstvu, lebo je tam všeobecne po farách zavedený »Spolok šírenia Viery«.

V. Bucko.

LITERATURA

Farní věstníky. Farní věstník svatovítský. Roč. V., 1933. Vydává farní duchovenstvo.

Strahovský farní věstník. Roč. III., 1933. Vydává farní duchovenstvo jako přílohu »Neděle«.

Farní věstník katolické osady u Nejsv. Srdce Ježíšova v Praze XII. Roč. X., 1933. Vychází měsíčně vyjma prázdnin. Vydává farní duchovenstvo.

Farní věstník. Ročník IX., 1933. Vychází čtvrtletně. Hlavní redakce: Praha XIII.-Vršovice, farní úřad u sv. Mikuláše. Administrace: Praha II., Karlovo nám. 5. — Jako příloha vycházejí Zprávy z farnosti, které řídí farní úřad místa, pro které tyto zprávy jsou určeny jakožto místní farní věstník. Farnosti, které tyto zprávy vydávají, jsou: v Praze: Vršovice, Vyšehrad; mimo Prahu: Borek a Tmář (společně), Brozany nad Ohří, Budyně n. O., Bystřice u Benešova, Čakovice a Třeboradice (společně), Dohaličky, Hořelice, Hrochův Týnec, Janovice Uhlířské, Jilové u Prahy, Jistebnice, Klenčí pod Čerchovem, Kozlovice, Loděnice u Berouna, Maršovice, Mnich, Nová Ves u Mladé Vožice, Nové Hradky, Olomouc-dominikáni, Poleň u Klatov, Pyšely, Rozdělov, Stanětice, Staňkov u Plzně, Tachlovice, Trnava u Slušovic, Turnov, Ústí nad Orlicí, Veltrusy, Velvary, Vraclav, Zbečno, Zbraslavice.

Farní věstník duchovních správ nepomuckého vikariátu. Roč. IV., 1933. Vychází šestkrát do roka. Farním osadníkům zdarma, cizí platí 5 Kč ročně, do ciziny 10 Kč. Vydává Fr. Pixa, farář v Horšicích.

Farní věstník duchovních správ plánického vikariátu. Roč. II., 1933. Vychází šestkrát ročně. Osadníkům zdarma za dobrovolný příspěvek, cizí platí 5 Kč ročně, do ciziny 8 Kč. Vydává František Janeček, farář v Mlázovech, p. Kolinec.

Farní věstník duchovních správ sušického vikariátu. Roč. XV., 1933. Vychází měsíčně nákladem a redakcí Jana Mottla, bisk. vikáře ve Velharticích. Osadníci zdarma, cizí platí 5 Kč.

Farní věstník duchovních správ horažďovického vikariátu. Roč. VII. 1933. Vychází měsíčně mimo prázdniny. Vydává Josef Knap, farář ve Střelských Hořticích. Osadníkům dává se za dobrovolné příspěvky, cizí platí 10 Kč, do ciziny 20 Kč.

Věstník děkanství pardubického. Roč. II. 1933. Vydavatel a majitel Děkanství úřad v Pardubicích. Jednotlivé číslo 1 Kč.

Věstník farnosti dašické. Ročník III. 1933. Vychází nejméně dvanáctkrát do roka. Rozdává se farníkům za dobrovolný příspěvek, cizí platí 10 Kč. Redakce: Dašice v Čechách, Hrdličkova ul. 55.

Věstník římskokatolického lidu na Falknovsku. Roč. II. 1933. Řídí a vydává Dr. Eduard Broj, kaplan ve Falknově.

Farní věstník. Roč. II. (1933.) Vydává vlastním tiskem a nákladem farní úřad v Oseku u Rokycan. Vychází nejméně šestkrát do roka.

Moderní pastorační vyžaduje i moderních prostředků. Je-li tisk protináboženský nebo nábožensky lhostejný silně rozšířen, musí býti úsilím duchovního správce, aby vliv tohoto tisku odrazil tiskem náboženským. K tomu cíli slouží řada náboženských časopisů, které dnes ve značném počtu vytisků se rozlétají po našich krajích. Avšak náboženský časopis, psaný pro nejširší kruhy čtenářstva, nemůže mít zřetel k potřebám jednotlivých míst, farních osad. A přece jest nutno, aby každá farní osada měla ve věcech

náboženského života svého vůdce, který by měl na zřeteli právě to, co osada potřebuje, informoval ji o všem, co má pro náboženský život význam a vůbec registroval místní události, které mohou farní osadníky zajímat. A to vše jest úkolem Farního věstníku. Je to hezky dlouhá řada Farních věstníků, které se sešly během letošního roku na redakční stůl, ačkoli jistě nejsou všechny, které u nás vycházejí. Máme radost, když je čteme, a zároveň v duchu obdivujeme velikou práci farního duchovenstva, jakou věnuje svým Farním věstníkům, přes to, že práce v duchovní správě i ve škole při nynějším nedostatku kněží je jistě vyčerpávající. Je patrné, jak duchovní rozumí své osadě, s jakou láskou poučuje ji o různých otázkách, které jsou pro osadu důležité. Jsou to otázky duchovního života, poučení rodičů o výchově, výklady o přípravě k přijetí sv. svátostí, k zaopatřování nemocných, projednávají se tu i otázky sociologické, kapitoly z dějin farnosti, poučné povídky, různé události místní, a vůbec vše, co má vztah k náboženskému životu. Ovšem každý Farní věstník má ohlášení služeb božích, různých slavností, poutí, jakož i změn, které se ve farní osadě udály, narozením, sňatkem, úmrtím. Obrázky v mnohých Farních věstnících připojené, význam časopisu jen zvětšují. Tím vším stává se Farní věstník pro osadu zajímavým, nepostradatelným a bude jistě i pilně vyhledáván od historiků, kteří najdou v něm bohaté zprávy zvláště pro dějiny místních osad a pro kulturní dějiny naší doby vůbec. A proto tím většího uznání zaslouží obětavost duchovních správců, kteří dávají zpravidla osadníkům Farní věstník zadarmo, a schodky rozpočtové uhrazují jen z dobrovolných darů, po případě z vlastních prostředků. — O jednotlivých Věstnících těžko jest říci, který z nich je lépe redigován. Všem věnuji jejich vydavatelé svědomitou péči, aby jejich Věstník byl farní osadě tím, čím býti má. Rozsahem největší je Farní věstník vikariátu sušického, horažďovického, které mají přes 100 stran ročně, stejně jako dobře vedený věstník děkanství pardubického, který jest ozdoben četnými obrázky. U nejvíce rozšířeného Farního věstníku, který velmi pěkně řídí farář Pilík ve Vršovcích, přáli bychom si lepší úpravu a také nějaký obrázek. Zvláštní skupinu tvoří Věstník římskokatol. lidu na Falknovsku a Farní věstník pro osadu oseckou. Oba tyto Věstníky jsou výhradně dílem svých vydavatelů, kteří je píší a sami rozmnožují. Falknovský farní věstník, dílo horlivého menšího kaplana dr. E. Broje, podává vždy vedle asketického článku přehled náboženského života katolických Čechů, rozptýlených kolem Falknova a má kromě svého náboženského významu i velký význam národní. Nevíme, zda-li po odchodu dra Broje do Mirošova jest ve vydávání Věstníku pokračováno. Farní věstník pro osadu oseckou je snad rozsahem nejmenší ze všech Farních věstníků, avšak svým obsahem, zvláště svými hojnými místními zprávami a kreshami jistě může býti vzorem, jak Farní věstník pro malou farní osadu vypadati má. — Bylo by si jen přát, aby myšlenka Farního věstníku nalezla co největšího ohlasu a co největšího rozšíření. Farní věstník je každému duchovnímu správci výborným pomocníkem v pastorači.

R.
Albert Foucault: La société de Saint Vincent de Paul. Histoire de cent ans. Paris. Spes 1933. Založení charitativní konference šesti studenty jest skutek, který svými výsledky jest podivuhodný. Během století vzniklo po celém světě na 10.500 konferencí se 160.000 členy, kteří rozdělí mezi chudé všech národů 170 milionů franků. Mimo církev není náboženství, není filosofického systému, který by svou vnitřní silou mohl vyvolati takové lnutí, jako jest Vincenciánství. Albert Foucault, který jest členem generální konference sv. Vincence již po mnoho let, napsal na žádost svých kolegů, členů konference, dějiny spolku sv. Vincence. Kniha jest jak poučná, tak povzbuzující. Ukazuje nám, z jakých úvah vznikl podnik Oznamův. Nestačilo mu jen vyučovati svatým pravdám, bylo mu nutností ná-

boženství lásky vtělit v čin. Chtěje chudým zvěstovati evangelium, nasytit je dříve chlebem hmotným. Revoluce přerušila sociální dílo církve. Konference, postavené pod patronanci sv. Vincence, měly v něm pokračovati. Foucault líčí rapidní rozvoj spolku sv. Vincence, nezakrývá počáteční obtíže, které spolku připravoval ministr de Persigny. Konference se šířily jak ve starém, tak v novém světě. Přizpůsobovaly se duchu jednotlivých národů a lokálním poměrům, všude vzorně plnící svůj přední úkol lásky k bližnímu. Kniha jest slavným svědectvím pro jedno z nejvýznamnějších odvětví činnosti církve.

Bartůněk.

Josef Kousal, **Dva cykly postních kázání**. Je to publikace známého kněze sociologa. V prvním cyklu popisuje posvátná místa sv. města Jerusalema a jejich význam v utrpení Páně. Jsou to dojmy z vlastní návštěvy. V druhém cyklu: Náboženská lhostejnost, úkaz naší doby, vykládá způsobem lidovým příčiny dnešní náboženské lhostejnosti. Uvádí pak hlavně tyto příčiny: pýchu, lakotu, smyslnost a bázeň lidskou. Poslední řeč líčí neštěstí nábož. lhostejnosti. Jsou to řeči časové, kazatelům se jistě zamluví.

Dr. Jos. Kašpar.

J. M. le Moing, **Le saint sacrifice de la Messe**. Paris 1933. Procure générale du Clergé (3 rue de Mézières). Str. 100.

Knižečka tato chce býti příručkou po společnou pobožnost věřících při mši sv. a zároveň chce dáti mládeži výklad o mši sv. a uváděti ji v lepší porozumění posvátnému úkonu. V hlavní části obsahuje latinský text a francouzský překlad všech mešních modliteb ze mše sv. o nejsvětější Svátosti. V poznámkách je uveden historický výklad jednotlivých částí mše sv. v rozsahu asi takovém, jak jej podává na př. naše Podlahova Liturgika. I v naší liturgické literatuře máme několik příruček podobného druhu. Kéž jen co nejvíce se rozšíří mezi lid a vedou k hlubšímu poznání mše sv. a učí zbožnější účasti na této nejdražší oběti.

R.

Dr. Jan Schlenz-Josef Hronek, **Zákon o vzájemných poměrech náboženských vyznání**. Praha 1933, G. Franci. 77 str. Cena neudána.

Knižka tato je překladem pojednání dr. Schlenze, profesora církevního práva na bohoslovecké fakultě německé university v Praze. Překladatel doplnil některé věci týkající se hlavně hřbitovního řádu a smluv o zakoupení hrobu. Pojednání to, praktické a poučné, vřele duchovenstvu doporučujeme, zvláště dnes, kdy znalost interkonfesního zákona každému knězi, ať působí v duchovní správě nebo ve škole, je naprosto nutná.

R.

JUDr. Svatoš, **Rechtsberater für die Seelsorge**. Warnsdorf 1933. Opitz. Str. 130. Cena váz. 16 Kč.

Loňského roku bylo v tomto časopise na str. 333 referováno o Právním poradci duchovní správy od téhož autora. Letos vydává autor 2. díl svého už dříve vyšlého Rechtsberater. Je to kniha velmi praktická, poučuje o nejnovějším stavu různých církevně právních otázek, podává jasný výklad rozmanitých předpisů, takže duchovní správce se bez této příručky těžko obejde. Doporučujeme duchovenstvu, aby si k Právnímu poradci duchovní správy zaopatřilo i tento 2. díl Rechtsberater; najdou tam sice mnoho stejných partií, ale také mnoho nového.

R.

Josef Hronek, **Manuale učitelů katol. náboženství na čsl. školách národních na škol. rok 1933-34**. Praha 1933. Kropáč a Kucharský.

Praktická příručka s kalendariem a katalogem žactva obsahuje hlavně přehled osnov vyučování katol. náboženství. Letos nově zavedené osnovy Kubičkovy nebyly do Manuale pojaty, protože redakční závěrka končila se 1. července a úřední sdělení o nově zavedených osnovách bylo uveřejněno později. Praktický je seznam knih pro katechetovu knihovnu. Bylo by si však přáti, aby ve všech oddílech byla vyznačena stěžejní, základní díla v tom kterém odboru, aby každý věděl, co si má zaopatřit v prvé řadě. R.

Karl Adam, *Die sakramentale Weihe der Ehe*. 2. Aufl. Freiburg i. Br. 1933. Herder. Str. 23. M —.50.

Malá knížečka podává přednášku, kterou měl autor na 68. shromáždění německých katolíků ve Freiburgu. Mluví o o manželství přirozeném, které bylo povýšeno Spasitelem na svátost, o manželství jednotném a nerozlučitelném, které může být uzavřeno jedině před knězem. Zmiňuje se pak o úkolu manželství, který je obnova lidstva plozením, výchovou a obnovou církve a udržování veškeré křesťanské kultury. V závěru projevuje naději, že zdaří se obnova křesťanského života ve společnosti Katolickou akcí. R.

P. Régis Gerest O. P., *Veritas. La Vie chrétienne raisonnée et méditée*. IV. *La maison paternelle*. Paris 1933. Lethielleux. Dva svazky. Str. 490 a 287. Cena obou svazků 30 Fr.

Celé toto široce založené dílo (5 částí) podává směrnic pro duchovní život křesťana. V prvních třech částech pojednal autor o základních pravdách, o existenci boží, o vlastnostech božích; ukazuje ideál života křesťana, Ježíše Krista, a na Rodičce Boží Marii Panně učí, jak přiblížit se co nejvíce tomuto ideálu. V díle čtvrtém vede autor čtenáře do otcovského domu. Život rodinný přirovnává k životu církve; podává ve své knize celé pojednání o církvi a o svátostech. V druhém díle této čtvrté části popisuje vlastní duchovní život duše, kterou přirovnává k chrámu jerusalemskému, který byl symbolem chrámu duše. Autor je mistrem asketiky a duchovního života i mistrem theologie. Jeho kniha přinese jistě čtenáři veliký užitek. K.

P. O. Staudinger-Vojtech Bucko, *Co sa deje v Konnersreuthu? »Spasitel' je dobrý!«* Bratislava 1933. Katolícka Jednota.

Pilný náš spolupracovník, slovenský bohoslovec Vojtech Bucko, studující na pražské bohoslovecké fakultě, vydává překlad krásné knihy P. O. Staudingera »Der Heiland ist Gut!« »Spasitel je dobrý!« Toto heslo Terezie Neumannové z Konnersreuthu tvoří základní myšlenku jeho knihy, v níž vypisuje život této omilostněné duše, její extase, její utrpení, rozebírá a vyvrací různé namítky proti zjevům konnersreuthským, snaží se vylíčit, jak všechny vise, extase a vůbec všechny milosti, jež se Terezii dostávají, působí na její duši i na duši návštěvníků, kteří jsou svědky těch podivuhodných věcí. Překlad je pěkný, plyný; překladatel připojil i různé dodatky a vysvětlivky, a hleděl obsáhnouti svou knížkou stručnou historii událostí konnersreuthských. Kéž se splní to, čeho autor svou knihou i překladatel svou prací chtějí dosáhnouti: aby kniha ta hlásala, jak velkou lásku má k duším lidským Spasitel, který skrze Terezii Neumannovou chce vést k sobě lidská srdce a učinit šťastnými, a aby vlévala do duší útěchu a síly v bolestech a odevzdanost do vůle boží. Kniha zaslouží co největšího rozšíření. Kdc.

Sborník Liturgického týdnu v Praze od 10. do 13. října 1933. Praha, opatství emauzské, 1933, stran 166 v 4°, cena neudána. — Již dávno ozývala se touha po větší liturgické akci, která by osvětlila liturgický život katolické církve věřícím laikům a nadchla je k prožívání. Této touze vyhovělo zasloužilé emauzské opatství v Praze uspořádáním krásného Liturgického týdnu po vzoru belgickém. A aby účinek tohoto týdnu byl trvalý, vydalo totiž opatství jako čís. 11.—12. časopisu svého »Pax« všechny proslovy a přednášky v týdnu proslovené tiskem pod shora uvedeným titulem Sborník Liturgického týdnu. Pro trvalou pamět uvádíme přehled přednášek: Liturgické snahy a cíle nové doby (opat Arnošt Vykoukal), Modlitba individuální a liturgická v životě křesťanském (prof. Em. Soukup OP.), Prožívání církevního roku (prof. dr. Cinek), Účast křesťana na kněžství Ježíše Krista (P. Wenzel OSB.), Mše sv. centrem křesťanského života (P. Schaller OSB.), Poesie v liturgii, zvláště v římském misálu (dr. Fuchs), Sociální význam svátostí (prof. dr. Foltynovský), Mše sv. v životě inteligenta (dr. Krln), Gregoriánský chorál v liturgii. Úvodní a závěrečný proslov J. Exc. ndp. arcibiskupa dr. Karla Kašpara. Sborník vřele doporučujeme do katol. knihoven. Čihák.

NOVÁ USTANOVENÍ A ROZHODNUTÍ

Úhrada kostelních schodků. V minulém čísle tohoto časopisu na str. 550 bylo citováno vynesení zemského úřadu v Praze ze dne 15. března 1932 č. 138.189 ai 1932-7A 961/1 ai 1931. Tímto vynesením odvolává zemský úřad svou dřívější praxi, podle které uznával povinnost patrona soukromého i veřejného k úhradě potřeb pasivních kostelů. Poukazuje na nález nejv. správního soudu ze dne 16. února 1929 č. 3216, podle něhož neexistuje zákonný předpis, který by soukromému patronu ukládal závazek hradit kostelní schodky vzniklé při úhradě běžných, t. j. pravidelně se opakujících potřeb. Proto žádá zemský úřad, aby konsistoř doporučila farním úřadům, aby schodky vzniklé opatřeními kostelních potřeb snažily se uhradit jiným vhodným způsobem (sbírkami mezi věřícími a pod.). Toto své stanovisko zemský úřad zase modifikoval na základě zvláštního případu. výměrem ze dne 2. února 1933 č. 53.882 ai 1933-7B 811/2 ai 1932. Prohlašuje, že rozhodnutí nejv. správního soudu ze 16. února 1929 č. 3216 ohledně povinnosti patrona ke krytí výloh za kostelní potřeby a zvláště i poskytování úhrady na výlohy za mešní víno a svíčky platí jen pro konkrétní případ a nelze mu přikládati všeobecnou platnost. Proto jest zakročiti, kdyby patron tato vydání jakožto dobrovolná odepíral a farním správcům tím nesnáze vznikly, aby věc cestou instanční mohla být řešena. Podle toho musí v podobném případě duchovní správce požádati okresní úřad o zakročení a vyříditi věc cestou instanční. (Viz Ordin. list pražský 1933, str. 28.) Redakce.

Soudy prohlašují vládní nařízení o úpravě pachtovného při zemědělských pachtech za neplatné. Některé soudy v ČSR. odmítly provést řízení, uložené jim cit. vládn. nař. z toho důvodu, že nařízení ono je neplatné. Otiskujeme bez poznámky důvody usnesení okres. soudu v Litoměřicích: Zmocňovacím zákonem čís. 95 Sb. z. a n. z roku 1933 zmocnilo Nár. shromáždění vládu republiky, aby po dobu mimořádných poměrů hospodářských, domácích i zahraničních, nejdéle však do 15. listop. 1933, nařízením činila opatření pro přiměřenou úpravu cen a výrobních a odbytových poměrů v průmyslu, živnostech a zemědělství, není-li k tomu zapotřebí zvláštního zákona podle předpisu ústavní listiny. V daném případě vládn. nařízení čís. 164 z r. 1933 o pachtovném neupravuje ani cen, ani výrobních a odbytových poměrů v zemědělství, nýbrž snižuje prostě nájemné ve prospěch nájemců a v neprospěch pronajímatelů. Toto opatření, jak je zřejmo, nemá vlivu ani na ceny obilí, ani na zvýšení nebo omezení výroby zemědělské, zasahuje se jím však do soukromých poměrů mezi smluvními stranami, ruší se práva nabytá a zavádí se tím jakýsi druh vyvlastnění movitého jmění, čili omezuje se takto soukromé vlastnictví. Omezení soukromého vlastnictví je však podle § 108 ústavní listiny možné jen v zájmu veřejném na základě zákona a nemohlo být provedeno nikdy na základě uvedeného zmocňovacího zákona, poněvadž by bylo k tomu zapotřebí zvláštního zákona, na základě veřejného zájmu, jenž tu ovšem není dán. Příkladem takového zákona je zákon o vyvlastnění k účelům staveb železnic. Vzhledem k tomu bylo nutno uznati, že vládn. nař. č. 164 z r. 1933 je v celém rozsahu neplatné, že z něho nikomu nárok v něm uvedený nevzniká a že proto také vyslovená v něm příslušnost cesty řízení nesporného dána není.

Popelnice na katolickém hřbitově? ČKD. 1933 str. 436 referuje o článku dra L. Svatoše z časopisu »Právník« 1933, str. 194 násl. V této studii tvrdí pisatel, že se duchovní správa nemůže brániti proti uložení popelnic na konfesním hřbitově, ani svých souvěrců, ani jinověrců, nemajících v místě vlastního pohřebiště. Zákon o pohřbívání žehem ze dne 7. pros. 1921, č. 464 Sb. z. a n. § 14 ovšem praví: »Popelnice s popelem budťež ukládány

na hřbitovech, v kolumbariích neb na jiných místech k tomu určených pod zemí nebo nad zemí. O ukládání popela z mrtvol na hřbitovech platí tytéž předpisy jako o pochovávání mrtvol na hřbitově.»

Svatoš přehlíží, že si spálény již zvolil pohřeb žehem, a že nemá již práva na druhý pohřeb na hřbitově ve formě uložení urny.

Kanonické právo považuje kremaci za církevní přečin a zbavuje viníka práva na katolický pohřeb (can 1240 § 1, 5°). Uložení popelnic na katolickém konfesním hřbitově jest urážkou církve. To platí alespoň o viditelném uložení, nikoli snad ve zvláštních podzemních kolumbariích.

Svatoš se vyhnul ustanovení mezikonfesního zákona ze dne 23. dubna 1925 č. 96 Sb. z. a n. § 10, odst. 1. o »slušném pohřbení«: Obřady, projevy, náhrobky a pomníky nesmějí obsahovati urážky náboženské obce (společnosti), již hřbitov patří. Názor církve katolické je zde rozhodujícím činitelem i na foru státního soudnictví. Naše čsl. judikatura přijímá církevní stanovisko za své, o čemž svědčí rozhodnutí zemského úřadu ze dne 21. června 1930 (Ord. list pražský 1931, str. 49). O věci pojednává Pejška, Církevní právo sv. I., č. 267. Názor dr. Svatoše nehodí se nikterak na konfesní hřbitovy katolické. Pejška.

Důležitost a dosah rozhodnutí Nejv. správního soudu. Správní soud vydává svoje rozhodnutí pod určitým číslem a datem. To je jeden způsob citace. Druhý, praktičtější, je citovati číslo, pod kterým je rozhodnutí uveřejněno v oficiosní sbírce nálezů správ. soudu, vydávané Bohuslavem (Boh.), za Rakouska Budwińským (Budw.). Značný počet rozhodnutí týká se záležitostí církevních a církevně politických, jako na př. zabraných kostelů a kaplí, zvonů, hřbitovů, kongruy, patronátu, práva patronátního, fundací, věci stavební konkurence a j.

Jestliže se odvoláváme na rozhodnutí spr. soudu, musíme si uvědomiti, že spr. soud nevydává nějakou všeobecně platnou zákonnou normu, že neřeší právní otázky in abstracto, ale že jen zkoumá jednotlivé případy po stránce jejich zákonitosti, odpovídá-li napadené rozhodnutí nižších úřadů správních zákonu. Není proto správně citovati rozhodnutí spr. soudu jako všeobecně platnou normu; ono má důležitost jen v případech podobných, kde jsou stejné předpoklady, neboť v takových by spr. soud zase rozhodl stejně. Proto správní úřad, když bylo jeho rozhodnutí správ. soudem zrušeno, musí učiniti opatření nové a při tom dbáti právního názoru spr. soudu.

Jestliže někdo cituje rozhodnutí spr. soudu pod nesprávným číslem a datem, nebo poplete číslo spr. soudu s číslem sbírky Bohuslavovy nebo Budwińského, vzniká zmatek. Kdo si dal trochu páce a kontroloval čísla rozhodnutí spr. soudu v rozmanitých příručkách a sbírkách právních předpisů církevně politických uveřejněná, ví, že jsou často nespolehlivá. Ale nejen čísla, i obsah bývá udán falešně! Vezměme za příklad časovou otázku, kdo je povinen hraditi náklad na běžné kostelní potřeby. Rozmanitých dvor. dekretů a rozhodnutí o tom vydaných úřady správními i spr. soudem je značný počet. Ale jiná je otázka, zdali jich může duch. správce upotřebiti s úspěchem pro svůj konkrétní případ, čili zda u spr. soudu vyhraje, když se na nějaké takové rozhodnutí spr. soudu nebo na dvor. dekret odvolá při své argumentaci.

Čsl. spr. soud rozhodl dne 16. února 1929 čís. 3216 — Boh. čís. 7757 — že není zákonného předpisu, který by zavazoval patrona v Čechách, aby hradil ze svého nákladu na mešní víno a svíce v případě, že na to nestačí příjmy z kostelního jmění. V letošním ročníku ČKD. 1933, str. 376 je dokazováno, že proti tomuto rozhodnutí je jiné, starší rozhodnutí bývalého spr. soudu ze dne 17. června 1886, čís. 1629 — Budw. čís. 3110, podle kterého prý patron, ať soukromý nebo veřejný, je povinen již z titulu patronátního

hraditi schodky účtu zádušního. Číslo rozhodnutí je citováno správně, ale obsah je zcela jiný! Nechme stranou otázku, zdali rozhodnutí z r. 1929 může býti jednoduše vyvráceno rozhodnutím z r. 1886! Vždyť je známo, že i spr. soud svoje vlastní rozhodnutí někdy koriguje usnesením plenárním nebo i plenissimárním. Ale může-li někdo svoji stížnost u spr. soudu vyhrát, jestliže se na takové rozhodnutí odvolá?

Rozhodnutí ze dne 17. června 1886, Budw. čís. 3110 vůbec nejedná o úhradě schodků zádušního účtu! Věta u Budw. č. 3110 zní: »Die staatlichen Cultusbehörden sind bei Feststellung der Concurrenzpflicht zu Pfarrbauherstellungen gehalten auch auf die Bestimmungen des Erektionsinstrumentes Bedacht zu nehmen und darüber zu entscheiden, ob der Patron nach Maßgabe desselben zu Leistung, welche die gesetzliche Verpflichtung übersteigen, herangezogen werden könne.« — Rozhodnutí to jedná tedy o konkurenční povinnosti k úhradě nákladu na opravu farních budov, ale ne o úhradě schodku zádušního účtu nebo o úhradě nákladu na běžné kostelní potřeby. Z dalšího odůvodnění citov. nálezu vysvitá, že osadníci domáhali se na patronovi, aby zaplatil nejen svou tangentu patronátní (materiál a řemeslníky), nýbrž i tangentu přífařenců (ruční a potažní práce) z důvodu, že je k tomu podle erekční listiny povinen. Patron odmítl, správní úřady mu daly za pravdu; o tom, je-li patron povinen provést opravu sám na svůj náklad z toho důvodu, že se k tomu v erekční listině zavázal, však vůbec nejednaly. Ministerstvo kultu v poslední instanci (tehdy třetí) rekurs osadníků zamítlo s tím, že »darüber, ob der Patron nach Maßgabe des Erektionsinstrumentes zu Leistungen, welche die gesetzliche Verpflichtung übersteigen, also gegebenen Falles auch zur Deckung des Aufwandes für Hand- und Spanndienste herangezogen werden könne, nach § 55 Ges. N. 50/1874 — da es sich um Geltendmachung eines besonderen Verpflichtungstitels handelt — nur der ordentliche Richter zu erkennen habe«.

Správní úřady tedy vzaly v úvahu pouze zákonné předpisy o stavební konkurenci a ponechaly osadníkům na vůli, aby si od patrona vymohli cestou soudní to, co od něho žádají ze zvláštního titulu, t. j. na základě zřizovací listiny farní. A to rozhodl spr. soud, že správní úřady měly přihlédnouti také k této erekční listině proto, že ve sporech o nějaké plnění, které je žádáno z titulu patronátu, nerozhodují soudy, nýbrž správní úřady kultové; nebylo správně zavázat patrona k plnění jen takovému, ke kterému je povinen ze zákona a vyjmouti z rozhodování správních úřadů jiná plnění a povinnosti, které patron na sebe vzal při vzniku fary a patronátu. Zřízení benefícia bylo zde důvodem k nabytí patronátu; proto také zakládací listina sama je nejbližším pramenem pro posouzení, jaký je rozsah patronátních povinností. A ten je v tomto případě podle zakládající listiny samotné větší, než podle platných zákonných předpisů.

Těmi není rozsah patronátních závazků vyčerpán, ba ty jsou jen subsidierní; a spr. soud dodává: der Patron kann »auf Grund seines Patronates« zu allem Jenen verhalten werden, was er in limine fundationis übernommen hat, indem alles dieses im einzelnen Falle den Inhalt der patronatischen Verpflichtungen bildet. Ani z těchto slov, vytržených z celku, nelze vyvoditi, že podle tohoto rozhodnutí je patron z titulu patronátu povinen hraditi schodky účtu zádušního. Kdo by tedy svoji stížnost na spr. soud proti patronovi stran úhrady běžných potřeb kostelních opřel o toto rozhodnutí, jistě by — prohrál!

Konečně ještě zmínku o instančním rozhodování. Jestliže se domáhám svého práva, mám zaručenu platným právním řádem pomoc úřadů i soudů pro případ, že je moje právo rušeno. Nejsem-li s rozhodnutím spokojen, mohu se odvolati k instanci vyšší i nejvyšší (druhé až třetí) podle toho, jak zákon připouští. Dokud rozhodnutím nenabylo právní moci, dokud se

nestalo »res iudicata«, není vykonatelné. A tu třeba upozorniti na zákon ze dne 14. července 1927 čís. 125 Sb. z. a n. o organizaci politické správy, jehož čl. 8. nařizuje zkrátiti instanční pořad na dvě instance:

1. pokud opravný prostředek není vyloučen, možno se odvolati z rozhodnutí okresního úřadu k úřadu zemskému; rozhoduje-li zem. úřad sám v prvé stolici, možno se z jeho rozhodnutí odvolati k příslušnému ministerstvu;

2. z rozhodnutí zemského úřadu jako odvolacího není další odvolání k ministerstvu přípustno.

Proto zem. úřad, když rozhodl jako druhá (a poslední) instance o odvolání, připomíná, že »toto rozhodnutí je konečné«. To ovšem neznamená, že »je konec«, že už je res iudicata, nýbrž jenom tolik, že je vyčerpán pořad instancí. Cesta k spr. soudu je však ještě vždycky volná; ale ne dříve, než byla věc vyřízena pořadem instancí nižších!

A jako má osoba fysická, která se cítí zkrácena ve svém právu rozhodnutím instance nižší, možnost obrátiti se na instanci vyšší, aby bylo rozhodnutí (nález, opatření) nižší instance přezkoumáno, tak má tuto možnost také osoba právnická, na př. náboženská matice; i ta se brání, aby jí nebyly ukládány závazky, ke kterým se necítí povinná. Tak se potom ovšem stává, že okresní úřad rozhodne na př., že náboženská matice je povinná hraditi schodky kostela v N. S tím však není spokojena finanční pokuratura a jako právní zákonný zástupce náboženské matice podá odvolání k zem. úřadu. Ten jako odvolací instance rozhodne s platností »konečnou«. Protože další instance už není přípustná, zhývá jen stížnost k spr. soudu. Na věci by se nic neměnilo, i kdyby třetí instance (ministerstvo) přípustná byla: zase by byla s jejím rozhodnutím spokojena jen jedna strana!

Je tedy třeba s rozhodnutími spr. soudu a dvor. dekrety argumentovati obezřetně; je nutno přesvědčiti se nejen o tom, zdali rozhodnutí spr. soudu je správně citováno, ale také o tom, jaký je jeho obsah, hodí-li se na »náš« případ; jinak se bude šířiti ještě více zmatek v tomto ohledu už značný!

Prof. dr. Lud. Matoušů.

Uložení urny s popelem na katol. hřbitově. (Výňatek z kladně vyřízeného rekursu.) Zemský úřad v Praze pod číslem 557.611 ai 933 7 B-434/1 ai 33 ze dne 9. listopadu 1933 vydal toto rozhodnutí:

Důst. pánu P. K. S., děkanu v K. Městská rada v K. jako úřad patronátní a správce katol. hřbitova u kostela Nejsv. Trojice v K. ve schůzi, konané dne 17. října 1932 vyhověla žádosti H. O., aby umístil urnu s popelem zemřelého A. S. v pomníku A. S. na uvedeném hřbitově. Proti tomu odvolal jste se podáním z 22. října 1932 namítaje, že jde o hřbitov posvěcený, na kterém rozhoduje církev katolická a přesto že urna s pozůstatky katolika S. má být umístěna viditelně, tedy k pohoršení katolíků znajících stanovisko církve ku kremaci. Odvolání vašemu okresní úřad v K. výměrem ze dne 31. května 1933 č. 42570 nevyhověl.

Zemský úřad vyhovuje vašemu v zákonnité lhůtě podanému rekursu proti výše citovanému výměru okresního úřadu v K. a zrušuje naříkaný výměr jako vadný, při čemž rozhoduje, že správa zadušního hřbitova katolického v K. není vůbec povinná připustiti uložení urny s popelem A. S. na svém hřbitově, tím méně však viditelným způsobem do pomníku u hrobu z těchto důvodů:

Jak bylo šetřením zjištěno, zemřel A. S., vyznání řím.-katol., 1. října 1932 na německé klinice v Praze, kdež také měl řádné bydliště. Jedná se tudíž v tomto případě o uložení urny s popelem souvřerce na konfes. hřbitově katolickém, který zemřel mimo obvod hřbitova a nelze se tudíž

dovolávati zákona zdravotního ze dne 30. dubna 1870, čís. 68 ř. z., který ukládá v přední řadě obcím povinnost zřizovati a udržovati hřbitovy na hřbitovy konfesní, přenášeti povinnost tu jenom v případě, když v místě, kde je zřízen hřbitov konfesní, není hřbitov obecního.

Je tudíž správa hřbitova konfesního, který zastupuje zároveň hřbitov obecní, povinna připustiti v každém případě (ať jde o souvěrce či o jinověrce resp. bezvěrce) pohřbení resp. uložení urny s popelem (podle § 14, věty druhé zák. kremačního č. 464/1921 Sb. z. a n.) osoby, která zemřela v obvodě tohoto hřbitova. Tomu však v daném případě není, a nestihá tudíž správu konfesního hřbitova v K. povinnost přijmouti a uložit urnu s popelem osoby zemřevší v cizím hřbitovním obvodě. Leč i kdyby A. S. zemřel v obvodě konfesního hřbitova v K., neměli by příbuzní nárok vůči správě hřbitovní na uložení urny s popelem na vyhrazeném místě na hřbitově (do rod. hrobu), nýbrž byli by nuceni spokojiti se místem, které by pro urnu správa hřbitova vykazala, ježto souvěrci (katolíci) podléhají — pokud se týče způsobu pohřbení — vnitřním předpisům své církve (ohledně církve řím.-katol. platí v tom směru § 14 zák. čís. 50/1874 ř. z.) a nikoliv předpisům zákona mezikonfesního čís. 96/1925 Sb. z. a n., který se vztahuje toliko na jinověrce a bezvěrce, nikoliv však též na souvěrce.

Než i jako jinověrec (bezvěrec) neměl by A. S. nároku na uložení do rod. hrobu na katolickém hřbitově v K., ježto povaha hrobu jako rodinného nebyla prokázána, neboť nebyla o zakoupení jeho pro rodinu S. sepsána smlouva, schválená arcibiskupskou konsistoří v Praze. Avšak i v případě existence rod. hrobu je způsob ukládání urny s popelem (viditelně do pomníku či skrytě) vyhrazen vždy správě hřbitovní, a to z důvodu, že ani zákon mezikonfesní, ani zákon kremační neukládají správě hřbitova závažnou povinnost připustiti uložení urny s popelem viditelně do pomníku.

Vzhledem k uvedeným důvodům bylo nutno zrušiti naříkaný výměr okresního úřadu v celém rozsahu. Tento výměr má podle čl. VIII. zákona čís. 125 ex 1927 Sb. z. a n. platnost konečnou. — Za zemského presidenta: Zeiner v. r.

Může obchodník o dnech památných prodávati? Jistému obchodníkovi nařídil strážník dne 6. července, t. j. v památný den mistra Jana Husa, aby zavřel krám, že prý v ten den není dovoleno prodávati ani pracovati, nýbrž má se zachovávat nedělní klid. O věci dověděl se místní farář a učinil dotaz o té věci jednak u policejního ředitelství v Praze, jednak u zemského úřadu. Policejní ředitelství na dotaz neodpovědělo. Zemský úřad v Praze odpověděl na dotaz přípisem ze dne 3. listopadu 1933 čís. 557.885/1933/26-2727-2-33 takto: »K tamnímu dotazu ze dne 8. července 1933 čís. 1387 oznamuji, že podle § 4 zákona ze dne 3. dubna 1925 čís. 65 Sb. z. a n., platí pro památné dny, kromě dne 28. října předpisy o nedělním klidu jen pokud jde o veřejné úřady, ústavy, podniky a školy veřejné, jakož i školy s právem veřejnosti. Nemůže tedy býti živnostník nucen, aby v památné dny, kromě 28. října, měl zavřeno.« (»Far. věst.« v Praze XII., r. X., č. 12, str. 7.)

Dispensování od jedné nebo dvou prohlášek. Biskupská konsistoř litoměřická čís. 10.850/33 upozorňuje, že tuto dispens mohou dávatí sami vikáři, a žádá, aby tak činili. Při tom jsou oprávněni vybíratí pro účely vikariátu 5 Kč, respektive 10 Kč při dispensi od dvou prohlášek. Jsou-li snoubenci z dvou různých střídnictví, postačuje udělení dispense vikářem nevěsty. Vikáři, kteří jsou duchovními správci snoubenců, nechť požádají o tuto dispens Ordinariát.

DUCHOVNÍ SPRÁVA

Sňatek snoubenců z Německa delegací v českosl. republice není možný. Zemská správa politická v Praze rozhodla dne 5. června 1928 č. 92.250 ai 1928/I A-879 ai 28 takto:

1. Sňatek per delegationem v Československu jest u snoubenců v Sasku bydlících vyloučen. Podle § 75 o. z. o. je ku přijetí slavného konsensu manželského oprávněn řádný duchovní některého ze snoubenců; má-li však manželství býti uzavřeno na jiném místě, do kterého žádný ze snoubenců farou nenáleží, musí býti duchovní tohoto místa zmocněn k tomu řádným duchovním správcem (§ 81 o. z. o.). Přirozeně se k tomu předpokládá, že zmocňující duchovní správce jest sám k tomu povolán a oprávněn. V daném případě tomu však tak není. Katolický duchovní správce v Německu není vůbec oprávněn manželství uzavíratí, ježto podle § 1320 něm. obč. zák. může býti manželství uzavřeno pouze před příslušným stavovským úřadem. Nemá-li tedy duchovní správce v Německu sám oprávnění k uzavírání sňatků, nemůže je přenést a zmocňovati k úkonu jiného.

2. Měl-li by pro jmenované snoubence státi se příslušným některý duchovní správce v republice československé, musili by se zde přihlásiti k řádnému pobytu, při čemž by jim z vážného důvodu mohla býti udělena dispens od šestinedělního pobytu. Poznávám konečně, že ke sňatku před stavovským úřadem v Německu bylo by zapotřebí pro oba snoubence vysvědčení o způsobilosti ke sňatku vydaného domovským státem.

Prekážka veřejnej mravopočestnosti. Štefan a Alžbeta najprv spolu žili, narodily sa im dve deti až konečne sa sosošášili, ale len civilne. Po čase pri nejakej príležitosti Alžbeta primala Štefana k tomu, aby sa aj katolícky dali sosošášit'. Katolícky farár, ktorému Alžbeta vec prednesie so žadosťou, aby ich sosošášil, má však pochybnosť, či medzi Štefanom a Alžbetou nejestvuje rozlučujúca prekážka verejnej mravopočestnosti, od ktorej pred sosošášom mala by byť zadovážená dispensácia Ordinariátu.

Otázkou je teda, že dľa kán. 1078 medzi ktorými osobami vznikne poťažne jestvuje rozlučujúca manželskoprávna prekážka verejnej mravopočestnosti.

Kán. 1078 vyslovuje, že prekážka verejnej mravopočestnosti vznikne z neplatného manželstva a z verejného alebo všeobecne známeho konkubinátu muža a ženy. Tento muž a táto žena sú teda len prameňom, príčinou prekážky verejnej mravopočestnosti, oni dvaja sú jej pôvodcami, avšak medzi nimi samými ona nejestvuje. Podobne je tomu aj v prípade prekážky pokrvenstva, kde medzi otcom a dcérou, medzi bratom a sestrou atď. jestvuje prekážka pokrvenstva, ale nejestvuje ona medzi samými rodičmi, ktorí sú len prameňom, príčinou a pôvodcami tejto prekážky.

Ďalej kán. 1078 vyslovuje, že prekážka verejnej mravopočestnosti jestvuje medzi mužom a pokrvnými ženy v priamej čiare v prvom a v druhom stupni na jednej strane a na druhej strane medzi ženou a pokrvnými muža v priamej čiare v prvom a v druhom stupni. Aj z tejto osnovy kánona vidieť, že medzi samým mužom a samou ženou, ktorí uzavreli neplatné manželstvo, alebo žijú prípadne žili vo verejnom alebo všeobecne známom konkubinate, nevznikne a nejestvuje prekážka verejnej mravopočestnosti, lež len medzi ich pokrvnými. To sa tak môže stať, že muž má z predošlého manželstva alebo z nezákonného pomeru, teda či v prvom či v druhom prípade od inej ženy dieťa alebo deti, alebo že žena má z predošlého man-

želstva alebo z nezákonného pomeru, teda zas od iného muža dieťa alebo deti. Prípadne toto dieťa alebo tieto deti muža alebo ženy už sú staršie, už sú ženaté alebo povydávané. Teda muž má už nielen dieťa alebo deti z predošlého manželstva alebo z konkubinátu, ale už aj vnukov alebo aj vnučky, alebo podobne žena z predošlého manželstva alebo z konkubinátu má nielen dieťa alebo deti lež už aj vnukov alebo vnučky. Dľa výsuvedenej osnovy kánona len medzi samým mužom a dcérou alebo vnučkou ženy na jednej strane a len medzi ženou a synom alebo vnukom muža na druhej strane jestvuje prekážka verejnej mravopočestnosti a teda z tohoto nasleduje, že medzi synom muža a dcérou alebo vnučkou ženy a medzi vnukom muža a dcérou alebo vnučkou ženy nejestvuje prekážka verejnej mravopočestnosti. Podobné je to prekážka švagorstva, kde len medzi manželom a pokrvnými manželky a len medzi manželkou a pokrvnými manžela je prekážka švagorstva, ale nie aj medzi samými týmito pokrvnými.

V našom prípade teda medzi Štefanom a Alžbetou nejestvuje prekážka verejnej mravopočestnosti a preto farár, keď inej prekážky medzi nimi niet, môže ich ososobiť.

Dr. Funczik.

Pred a pokódexové miešané manželstvo. Maria, katolíčka, a Pavel, evanjelik a. vyz., v r. 1916 uzavreli vo Zvolene manželstvo najpr pred štátnym matrikárom a potom aj v evanjelickom kostole pred evanjelickým farárom. V r. 1925 toto manželstvo bolo civilne rozlúčené a teraz Maria, ktorá ostala katolíčkou, chce uzavrieť nové, katolícke manželstvo pred katolíckym farárom s Jánom, evanjelikom a. vyz.

Otázkou je, či Maria môže uzavrieť nové, katolícke manželstvo s Jánom, evanjelikom a. vyz., poťažne či katolícky farár môže platne assistovať tomu manželstvu.

V r. 1916 vo Zvolene uzavreté manželstvo katolíckej Marie s evanjelikom Pavlom bolo aj katolícky platne uzavreté a preto teraz Maria dotiaľ, dokiaľ Pavel žije alebo dokiaľ katolícky cirkevný súd manželstvo Marie a Pavla nevyhlási za neplatné, nemôže platne uzavrieť nové, katolícke manželstvo a teda dotiaľ ani katolícky farár nesmie a platne ani nemôže assistovať manželstvu Marie a Jána.

Totíto dľa dekrétu »Ne temere« (vyd. 2. aug. 1907 a platné až do Kódexu, teda do 18. mája 1918) od dňa veľkonočnej nedele (19. apr.) r. 1908, v ktorý deň toto dekrétum v celom svete nadobudlo účinnosti, manželstvo všetkých katolíkov, či títo ho uzavreli medzi sebou či s pokrstenými alebo s nepokrstenými nekatolíkmi, len pod tou podmienkou mohlo byť katolícky platné, keď sa uzavrelo pred katolíckym farárom vyjmúc, že pre niektoré miesta alebo kraje sv. Stolicia inú normu by ustanovila. Takéto výnimočné ustanovenie bolo v nemeckej ríši na základe 18. januára 1906 vydanéj konštitúcie »Provida«, ktorej platnosť na základe dekrétu S. C. Sacr. č. 833/08 z 27. febr. 1909 bola rozšírená aj na Uhorsko. Dľa konštitúcie »Provida« v nemeckej ríši a v Uhorsku miešané manželstvá katolíkov, keď teda katolík uzavrel manželstvo s pokrsteným nekatolíkom, boly hoci nedovolené ale preca platne uzavreté aj vtedy, keď ony nie pred katolíckym farárom lež pred štátnym matrikárom alebo pred nekatolíckym duchovným boly uzavreté.

V našom prípade katolíčka Maria a evanjelik Pavel v r. 1916 na území bývalého Uhorska, ku ktorému vtedy Zvolen patrilo, uzavreli svoje manželstvo za platnosti konštitúcie »Provida« pred štátnym matrikárom a tiež aj pred evanjelickým duchovným a preto ich manželstvo katolícky platne bolo uzavreté. Následkom tohoto Maria teraz za života Pavla je viazaná sväzkom platného manželstva a preto nové, platné manželstvo uzavrieť nemôže.

Dr. Funczik.

Byciklovanie kňazov. Pod tímto titulom uverejnili jsme v ČKD. str. 381 ai 1933 právní názor dra Funczika. Pro správný výklad dodáváme následující: V naší republice není zákazu kněžím používatí kola čili bicyklu, vřdyt' na př. usnesení nejd. episkopátu naší republiky ze dne 30. září 1931 předpokládá, že kněží licite užívají kola a pro tuto jízdu jim dovoluje nositi tunica aliquantum breviori... maioris commoditatis gratia. Totéž dovolení obsahuje i výnos posv. kongregace de Sacramentis ze dne 13. června 1919. Mohou tudíž u nás kněží z vážných důvodů a bez pohoršení lidu jezdit na kole ve svém povolání. Redakce.

Církevní autorita o zjevení v Belgii. Události v Beauraingu a jinde v Belgii přiměly belgické biskupy k tomu, že vydali dne 30. října 1933 zvláštní instrukci, v níž se ustanovuje: 1. Nikdo nesmí ani tvrditi, ani míti za pravdu, že církevní autorita dosud tato tak zv. zjevení přímo nebo nepřímou uznala; 2. kněží mají věřícím doporučeti podobnou opatrnost, jakou zachovává církev sv. Jest zakázáno některé události, třeba se zdály zázračnými, označovati za nadpřirozené, dokud jejich nadpřirozenost nebyla bezpečně prokázána; 3. bez schválení svého biskupa nesmějí kněží ani organizovat, ani vésti pouťníky na taková místa; 4. spisy o těchto zjevech jest považovati za osobní názor pisatelův, i když byly předloženy k církevní cenzuře. Podle kan. 1385 CIC. nesmí býti uveřejněn žádný spis o zázračných jevech bez církevní censure. Proto knihy, modlitbičky, obrázky o takových věcech bez církevního schválení vydané, jsou zakázány.

V důsledku této instrukce belgických biskupů usnesli se také rakouští biskupové na své podzimní konferenci vydati podobné směrnice svému duchovenstvu. Žádají: 1. všechno, co má býti uveřejněno tiskem o mimořádných jevech v duchovním a náboženském životě, musí býti dříve dáno k církevní cenzuře; 2. kněží i laikové, kteří chtějí míti o podobných jevech přednášky ve veřejných shromážděních, potřebují k tomu výslovného svolení příslušného místního biskupa. 3. Rovněž katolické noviny a časopisy smějí přinést zprávy o takových zjevech jen po předcházejícím církevním svolení!

K pobožnosti denního výstavu. Ord. list litoměřický čís. 54 ai 1933 připomíná, že Missa expositiois nesmí se slaviti coram Sanctissimo exposito, a že Expositio má se provésti teprve po mši sv. Výstav má trvati nejméně 10 hodin a nesmí se doba ta libovolně měniti. Pořad míst a kostelů jest zachovati; nutné změny jest hlásiti Ordinariátu.

Hlášení křtů dětí jinde narozených. V nynější době chodí matky slehnouti do nemocnic nebo sanatorií, odjedou pak s dítětem domů a dají je tam pokřtiti. Správa ústavu často neoznámí porod duchovnímu správci fary, v jejímž obvodu se ústav nalézá, a do křestní matriky musí býti dítě zapsáno s číslem pořadným. Podle ministerského nařízení ze dne 10. srpna 1886 č. 7191 ex 1884 jest duchovní správce, který dítko jinde narozené pokřtil a do své matriky bez řadového čísla zapsal, povinen poslati duchovnímu správci místa, kde se dítě narodilo, do 8 dnů doslovný opis tohoto zápisu proti potvrzení, které uloží v archivu. V zájmu řádného vedení matrik nařizují některé konsistoře znovu, aby spisy byly zaslány ihned po křtu dítěte, a aby zároveň byla poslána všechna data pro statistický list, která by si jinak duchovní správce, v jehož osadě se dítko narodilo, nemohl opatřiti.

Státní dispens od překážky příbuzenství, t. j. mezi sourozencem a potomky druhého sourozence, mezi bratrancem a sestřenicí, jakož i dispens od překážky švagrovství vyjímaje od překážky švagrovství I. stupně, uděluje okresní úřad, v Praze magistrát hlav. města Prahy a jeho úřadovny, pověřené sňatkovou agendou, a to podle vlád. nařízení ze dne 18. prosince 1929 Sb. z. a n. čís. 186. Zemský úřad odmítá vyřizování takových žádostí právem, proto mu je neposílaje. Čhk.

UDÁLOSTI

Po nitranských slavnostech. Slovensko prožívalo letos ve dnech 13. až 15. srpna významné jubileum založení prvního křesťanského, historicky doloženého chrámu v Nitře. Slavnosti daly podnět k četné literatuře¹⁾ o Pribinovi a jeho kostelu; bylo napsáno mnoho článků a pojednání v různých časopisech a listech. Nechyběly ani četné polemiky, hlavně o Pribinově kostelu.

Rušný průběh slavností byl vítaným předmětem pro novináře, kteří se dali strhnouti chvilkovým dojmem aneb jinými důvody pro nebo proti, nešetříce ani samé pravdy. »Hlídk« o tom píše: »...budiž jen podotčeno, že co se o tom píše v českých novinách, je pravda velmi silně promíchaná lžemi.«²⁾

Bylo proto radno neunáhliti se s úsudkem. Je zapotřebí určitého časového odstupu k správnému posouzení tak důležitých událostí. Z toho důvodu přinášíme svůj referát o nitranských slavnostech teprve nyní.

Původně byly nitranské slavnosti zamýšleny jako čistě církevní, jako 1100. jubileum založení prvního známého křesťanského chrámu na Slovensku, jako 1100. jubileum jeho křesťanské kultury. Katolické Slovensko se důkladně připravovalo na důstojné oslavení svého tak významného jubilea. Biskupský sbor slovenský již dne 25. ledna 1931 upozorňoval své věřící pastýřským listem na blížící se nitranské slavnosti. Znovu tak učinil pastýřským listem ze dne 15. února 1933.

Když však vláda přijala protektorát nitranských slavností, slavnosti dostaly tím dvojitý ráz: církevní a národní, co se silně odráželo i v jejich průběhu. Církevní slavnosti dosáhly plně svého cíle. Byly výmluvným dokumentem síly slovenského katolicismu. Slavností zúčastnil se J. E. kard. Hlond, primas polský, J. E. Rafael Rodič, arcib. břeňhradský, J. E. dr. L. Prečan, arcib. olomoucký, J. E. Mišič, biskup mostarský, J. E. A. Stojka, řecko-katol. biskup užhorodský, J. E. msgr. Stavěl, světitel biskup olomoucký, zástupce arcib. pražského kanovník dr. J. Kulač a celý slovenský episkopát. Poslední den bylo na 150.000 účastníků.

Z. B. v »Akordě«³⁾ o tom píše: »Viděl jsem však procesí ze všech končin Slovenska na cestách pod korouhvemi, v biskupském hradě, v katedrále a v Pribinově kapli, a byli to, nemýlím-li se, Slováci a maličko Čechů; zatím však ti, kteří se potili dole a k slavné příležitosti, na důkaz svého vlastenectví oblékli se do stejnokroje, směli do proslavené kaple vstoupiti jen jako lidé vzdělaní a osvícení. Zde národní myšlenka podivuhodně rozděljuje národ...«

Národní stránka slavností měla býti dokumentem čsl. vzájemnosti. K tomu však podotýká »Hlídk«:⁴⁾ »Čsl. sblížení na té slavnosti nepokročilo; právě naopak!« Kdo byl tím vinen, ať si rozhodne každý sám. Zdá se však, že Hlinkův incident byl jenom nutným důsledkem toho, co předcházelo.

Po slavnostech nastalo zastavení ľudáckých novin a široké vyšetřování osob, což jistě jenom ještě více škodí čsl. sblížení. Poděkování J. E. nuncia Ciriaciho na Hlinkův projev oddanosti k sv. Stolicí a jejím zástupci stalo se kamenem úrazu. Ostře byla napadána sv. Stolica v osobě jejího zástupce, i bezprostředně, v čemž se zvláště vyznamenal čelný orgán agrární strany »Venkov«. K sporu poznamenává »Hlídk«:⁵⁾ »Koaliční mi-

¹⁾ Viz »Kultúra«, roč. V. (1933), č. 7—8, str. 541—574.

²⁾ »Hlídk«, č. 9 (září 1933), str. 352.

³⁾ »Akord« č. 7—8 (září 1933), str. 267.

⁴⁾ Tamtéž.

⁵⁾ Tamtéž.

nistři až na lidové se usnesli, aby vyslanec Radimský ve Vatikáně žádal o vysvětlení, ale již před tímto se naléhá, by nuncius Ciriaci opustil ČSR. Vysvětlení by si v Praze mohli dáti sami, kdyby chtěli, ale jde o něco jiného, o čem tu nemožno psáti...»

Měly tedy Pribinovy slavnosti po stránce národní aspoň ten dobrý účinek, že se ukázalo, že není u nás všechno v pořádku, že třeba konečně přiložit vážně ruku k nápravě, aby se zabezpečilo klidné soužití obou národů v naší republice.

Končíme svůj referát slovy »Akordu«:») »Pribinovy slavnosti jsou nám k poučení, že všechny československé koncepce bez pomoci katolíků jsou už napřed zmařeny. Národní myšlenka sama nespojí ani nespasí národy; spasit a spojit může jen víra.«

VIII. mezinárodní filosofický kongres bude se konati od 2. do 7. září 1934 v Praze. Účelem sjezdu je podati přehled vykonané práce filosofické a dáti směrnice pro další práci. Přesný program sjezdu není dosud stanoven. Dopoledne budou plenární schůze sjezdové, pak schůze, které budou projednávati temata obecná a schůze odborů speciálních. S kongresem bude spojena výstavka filosofického písemnictví od r. 1930. V čele přípravného výboru stojí prof. dr. Em. Rádl.

Z Duchovní české Akademie. Akademie ve své schůzi dne 13. listopadu 1933 rozhodovala o podaných spisech, ucházejících se o cenu. Došlo více než 20 spisů, z nichž počteny cenou knihy následující: Dr. Josef Miklík C. Ss. R. v Obořišti za spis »Umučení Ježíše Krista« 1.000 Kč. P. Jan Hrubý T. J., profesor arcib. gymn. v Bubenči, za spis »Šťastná pout životem« 1.000 Kč. Dr. Josef Beran, profesor Karlovy university v Praze, za spis »Gabriel Schneider, zakl. Kongr. Školských Sester de Notre Dame« 1.000 Kč. Inž. Josef Konšel, profesor vysoké školy zemědělské v Brně, za spis »Stručný nástin tvorby a pěstění lesů« 1.000 Kč. Dr. Josef Cibulka, prof. Karlovy university v Praze, za spis »Václavova rotunda sv. Víta« 2.000 Kč. Dr. František Dvorník, prof. Karlovy university v Praze, za spis »Cyrilomethodějské legendy s byzantského hlediska« 1.000 Kč.

Katolický kněz rektorem vysoké školy zemědělské v Brně. Pro studijní rok 1933-34 byl zvolen rektorem vysoké školy zemědělské v Brně inž. Josef Konšel, řádný profesor lesní tvorby, katolický kněz. Býval lesním správcem olomouckého arcibiskupství. Jeho kniha »Stručný nástin tvorby a pěstění lesů« byla právě počtena cenou Duchovní české akademie.

Kardinál Jan Verdier vyznamenán velkokřížem I. tř. čsl. řádu Bílého lva za své sympatie k československé republice a osobní účast na oslavách 15. výročí čsl. samostatnosti a 1100leté památky nitranského chrámu Pribinova. Vyznamenání odevzdal slavnostně čsl. vyslanec ministr dr. Štěpán Osuský za přítomnosti význačných osobností československých a francouzských.

Úmrtí. Na svém statku v Praze-Hostivaři zemřel přední československý státník a vůdce selského lidu dr. Švehla, bývalý předseda ministerstva. Jeho pohřeb ukázal jeho vnitřní velikost a oblibu u celého národa. Zemřel a byl pochován jako katolický syn české matky obřadem katolickým do rodinného hrobu na katolickém hřbitově hostivařském. Celá veřejnost bez rozdílu politiky a náboženství vzdala mu zaslouženou čest.

Zemřela matka velikého syna, paní Kašparová, matka J. E. ndp. arcibiskupa pražského. Svě požehnaní jí poslal sám sv. Otec z Říma, a pohřeb její v Praze svědčil o veliké účtě k ní a o veliké lásce k jejímu synu u všech vrstev obyvatelstva. Byla pohřbena v rodinném hrobě v Chrástě u Chrudimě.

*) Tamtéž.